

Algemeen ambtsbericht Afghanistan

april 2003

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken

	Inhoudsopgave	<i>Pagina</i>
1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	6
2.1	Basisgegevens	6
2.1.1	Geschiedenis	6
2.1.2	Staatsinrichting	7
2.2	Politieke ontwikkelingen	8
2.3	Militaire ontwikkelingen en veiligheidssituatie	10
2.3.1	‘Enduring Freedom’	10
2.3.2	‘Provincial Reconstruction Teams’	11
2.3.3	ISAF	12
2.3.4	Opbouw veiligheidsorganisaties	13
2.3.5	Ontwapening, demobilisatie en reïntegratie	15
2.3.6	Veiligheidssituatie	16
2.4	Sociaal-economische situatie	23
2.4.1	Humanitaire situatie	23
2.4.2	Wederopbouw	24
2.4.3	Drugsbestrijding	25
3	Mensenrechten	27
3.1	Juridische context	27
3.1.1	Verdragen en protocollen	27
3.1.2	Nationale wetgeving	27
3.2	Toezicht	31
3.3	Naleving en schendingen	35
3.3.1	Vrijheid van meningsuiting	35
3.3.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	40
3.3.3	Vrijheid van godsdienst en overtuiging	41
3.3.4	Bewegingsvrijheid	43
3.3.5	Rechtsgang	44
3.3.6	Arrestaties en detenties	46
3.3.7	Mishandeling en foltering	49
3.3.8	Verdwijningen	52
3.3.9	Buitengerechtelijke executies en moorden	52
3.3.10	Doodstraf	54
3.4	Positie van specifieke groepen	56
3.4.1	Opposanten	56
3.4.2	Teruggekeerde vluchtelingen	56
3.4.3	Etnische groepen	56
3.4.4	Vrouwen	59
3.4.5	Ex-communisten	61

4	Migratie	63
4.1	Migratiestromen en –motieven	63
4.1.1	Terugkeer algemeen	63
4.1.2	Terugkeer vanuit Nederland	64
4.1.3	Problemen met terugkeer	64
4.2	Opvang binnenlands ontheemden	65
4.3	Opvang in de regio	66
4.4	Activiteiten van internationale organisaties	68
4.5	Beleid andere landen	69
	Samenvatting	71
	Literatuur	73
	Bijlage(n)	75
I	Samenstelling van de overgangsregering en andere belangrijke posten	76
II	Gebieden met mijnen in Afghanistan (bron: Mine action Programme for Afghanistan in samenwerking met AIMS)	80
III	Terugkeer per provincie naar etniciteit in 2002 (bron : UNHCR)	85
III	Terugkeer per provincie in 2003 (bron : UNHCR)	87

1 Inleiding

In dit algemene ambtsbericht wordt de huidige situatie in Afghanistan beschreven voorzover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Afghanistan en voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Afgaanse asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere algemene ambtsberichten (laatstelijk 19 augustus 2002) over de situatie in Afghanistan. Het algemene ambtsbericht beslaat de periode van augustus 2002 tot en met maart 2003.

Dit ambtsbericht is deels gebaseerd op informatie van openbare bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van de verschillende organisaties van de Verenigde Naties, verscheidene niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst.

Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordigingen in Kaboel, Islamabad en Teheran aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag.

In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar dergelijke bronnen zijn vermeld, is de tekst in veel gevallen ook gebaseerd op informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en sociaal-economisch gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een overzicht van de geschiedenis van Afghanistan.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Afghanistan geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Afghanistan partij is, komen mogelijkheden van toezicht aan de orde. In paragraaf drie volgt de eigenlijke beschrijving van de mensenrechtensituatie. In hoofdstuk drie wordt bovendien de positie van specifieke groepen belicht.

In hoofdstuk vier komen de opvang van binnenlands ontheemden, het beleid van een aantal andere Europese landen inzake asielzoekers uit Afghanistan en de activiteiten van internationale organisaties, waaronder de positie van UNHCR, aan de orde.

Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk vijf.

Wenk voor de lezer

De Afghaanse benamingen die in de tekst worden gehanteerd zijn fonetische vertalingen in het Latijnse schrift van begrippen uit het Dari en het Pashtu. Het is dan ook heel goed mogelijk dat in andere bronnen enigszins afwijkende schrijfwijzen worden gehanteerd.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Geschiedenis

Voor een beschrijving van de recente geschiedenis van Afghanistan tussen 1973 (machtsovername door Daoud) tot 2001 (de val van het Talibanregime) zie de voorgaande algemene ambtsberichten.¹

Op 7 oktober 2001 begonnen de Verenigde Staten met militaire acties tegen Taliban- en Al Qaida-eenheden in Afghanistan. De acties waren het gevolg van de op 11 september 2001 in de Verenigde Staten gepleegde aanslagen door het terroristische Al Qaida-netwerk, geleid door Osama Bin Laden. De leiders van Al Qaida konden zich onder het Talibanbewind in Afghanistan verschuilen en vanuit daar de aanslagen voorbereiden. De militaire acties leidden ertoe dat de Taliban- en Al Qaida-eenheden dermate werden verzwakt, dat de Noordelijke Alliantie² in november en december 2001, met steun van de Verenigde Staten, Afghanistan onder haar controle wist te brengen.

Parallel aan de militaire campagne werd onder leiding van de speciale vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties (VN), Lakhdar Brahimi, gewerkt aan een politieke oplossing voor Afghanistan. Op 5 december 2001 werd in Bonn een akkoord bereikt over de benoeming van een interim-regering, de *Afghan Interim Administration* (AIA), onder leiding van Hamid Karzai. De belangrijkste taak van de AIA was om binnen zes maanden een nood-Loya Jirga (hierna: Loya Jirga)³ voor te bereiden, die moest resulteren in een

¹ Algemeen ambtsbericht 'Situatie in Afghanistan' van 21 juni 2001 met kenmerk DPC/AM-704362 en Algemeen ambtsbericht Afghanistan van 19 augustus 2002 met kenmerk DPV/AM-772662.

² De Noordelijke Alliantie was een militair samenwerkingsverband tussen verschillende mujahedin-facties tegen de Taliban, bestaande uit Jamiat-i-Islami onder leiding van Burhanuddin Rabbani en Ahmed Shah Massoud (Tadzjiek); Junbish-i-Melli onder leiding van de generaal Abdul Rashid Dostam (Oezbeek); Hezb-i-Wahdat onder leiding van Abdal Karim Khalili (Hazara); Harakat-i-Islami onder leiding van Ayatollah sjeik Mohseni (Hazara) en een aantal splintergroeperingen.

³ Een Loya Jirga is de benaming voor traditionele vergaderingen van leiders van de Pashtun-stammen en leiders van andere etnische groepen in Afghanistan, aan wie belangrijke politieke beslissingen kunnen worden voorgelegd. Het bijeenroepen van een Loya Jirga moet voldoen aan twee voorwaarden, te weten 1) een Loya Jirga dient binnen het territorium van Afghanistan te worden gehouden, vrij van buitenlandse inmenging; en 2) het bijeenroepen van een Loya Jirga moet geschieden door een door het volk gekozen hoofd van de – wettige – regering. Op grond van deze voorwaarden misten de machthebbers tijdens de communistische periode (1978 – 1992), de mujahedin-periode (1992 – 1996) en het

overgangsregering die in 2004 verkiezingen organiseert. Daarnaast werd ingestemd met de komst van een internationale vredesmacht, aangeduid als *International Security Assistance Force* (ISAF), die er voor zorg moest dragen dat de AIA in een veilige omgeving van start kon gaan. Het Akkoord van Bonn werd op 6 december in resolutie 1383 door de VN-Veiligheidsraad bekrachtigd. De AIA werd op 22 december 2001 geïnstalleerd.

De door de AIA georganiseerde Loya Jirga werd op 18 juni 2002 afgesloten, waarbij alle afspraken van het Akkoord van Bonn zijn nagekomen, in die zin dat er een interim-staatshoofd (Hamid Karzai) werd benoemd en dat de structuur en invulling van de belangrijkste posities in het kabinet werden goedgekeurd. De resultaten van de Loya Jirga werden op 26 juni 2002 door de VN-Veiligheidsraad bekrachtigd door de unanieme aanname van VN-Veiligheidsraadresolutie 1419.

Voor een beschrijving van de recente politieke ontwikkelingen in Afghanistan zie paragraaf 2.2 van dit ambtsbericht.

2.1.2 Staatsinrichting

Afghanistan wordt geleid door een overgangsregering, die tot taak heeft democratische verkiezingen in 2004 voor te bereiden. De overgangsregering wordt geleid door president Hamid Karzai en bestaat voorts uit 29 ministers, waaronder vijf vice-presidenten en twee vrouwen. In de regering zijn de belangrijkste etnische groepen in Afghanistan vertegenwoordigd. Voor een overzicht van de samenstelling van de overgangsregering en een overzicht van andere belangrijke posities in Afghanistan wordt verwezen naar bijlage I.

Afghanistan wordt na de Loya Jirga van juni 2002 officieel aangeduid als 'The Transitional Islamic State of Afghanistan'. Totdat een nieuwe grondwet is opgesteld en aangenomen, is de staatsinrichting van Afghanistan gebaseerd op de Constitutie van 1964.

De *United Nations Assistance Mission to Afghanistan* (UNAMA) ondersteunt de opbouw van de staatsinrichting in Afghanistan.

Taliban-tijdperk (1996 – 2001) de autoriteit om een Loya Jirga te beleggen, ondanks dat in deze periodes wel bijeenkomsten hebben plaatsgevonden die als Loya Jirga werden aangeduid.

Overigens voldeed de afgelopen Loya Jirga evenmin aan de genoemde criteria. Teneinde het Afghaanse democratiseringsproces op de rails te zetten, is door de VN gekozen voor een noodoplossing, vandaar de naam 'nood-Loya Jirga'.

2.2 Politieke ontwikkelingen

Petersberg II

Een jaar na de eerste Petersbergconferentie werd op 2 december 2002, op initiatief van de Duitse minister van Buitenlandse Zaken Fischer, een vervolg georganiseerd. Doel van de conferentie was de balans op te maken van de uitvoering van het Akkoord van Bonn en vooruit te kijken naar de verdere toekomst van Afghanistan.

Alhoewel tijdens de bijeenkomst alom werd geconstateerd dat er sinds de val van het Talibanregime grote vooruitgang in Afghanistan was geboekt, werden ook de zorgen over onder meer de veiligheidssituatie, het trage proces van wederopbouw en het langzame tempo van de noodzakelijke hervormingen onder de aanwezigen breed gedeeld. De overgangsregering die na de Loya Jirga is benoemd, staat onder meer voor de opgave een nieuwe grondwet op te stellen en verkiezingen te organiseren. Daarbij is het noodzakelijk een effectieve overheid te creëren die gebonden is aan het recht. De verbetering van de veiligheidssituatie en het verminderen van de macht van de regionale krijgsheren heeft de hoogste prioriteit voor de overgangsregering. President Karzai deelde tijdens de conferentie mede een decreet te hebben ondertekend dat voorziet in de oprichting van een nationaal leger van maximaal 70.000 manschappen en dat onder civiele controle zal worden gesteld.⁴ De huidige facties zullen worden ontwapend en worden geïntegreerd in de burgermaatschappij.⁵

Benoeming commissies

Na de Loya Jirga zijn verschillende commissies benoemd die belast zijn met de hervorming en/of institutionalisering van het overheidsapparaat. Zo zijn onder meer een mensenrechtencommissie, een commissie die werkt aan juridische hervormingen en een commissie die een nieuwe grondwet moet opstellen benoemd.⁶ De commissies hebben nog niet veel effect gesorteerd.

Voorbereiding verkiezingen 2004

Zoals gesteld in het Akkoord van Bonn dienen in juni 2004 algemene verkiezingen te worden gehouden. De VN en de Afghaanse autoriteiten zullen in de komende maanden nog veel werk moeten verzetten om de verkiezingen volgens planning in juni te laten plaatsvinden. Eind 2002 werd besloten een gezamenlijke verkiezingscommissie te benoemen. Allereerst zal een informatiecampagne worden gestart, gevolgd door het aannemen van een tijdelijke kieswet en een

⁴ Zie ook paragraaf 2.3.4.

⁵ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/487, 21 oktober 2002), blz. 4.

⁶ Zie ook paragraaf 3.1.2 en 3.2.

landelijke kiezersregistratie tussen mei en september 2003. Na goedkeuring van de nieuwe grondwet, zal de tijdelijke kieswet worden vervangen door een permanente kieswet. Op dit moment wordt onder auspiciën van UNFPA en de Afghaanse Centrale Statistiek Organisatie een census gehouden onder de Afghaanse bevolking. Een volledige volkstelling zal pas in 2005, dus na de verkiezingen, worden afgerond.⁷

Wisselingen in de regering

President Karzai benoemde op 28 januari 2003 Ali Ahmad Jalali tot de nieuwe minister van Binnenlandse Zaken. Jalali vervangt Taj Mohammad Wardak, die werd benoemd tot adviseur van de minister van Tribale Zaken en lid van de Nationale Veiligheidsraad. De Pashtun Wardak werd vanaf zijn benoeming tot minister van Binnenlandse Zaken niet geaccepteerd door de overwegend Tadzjiekse medewerkers van het ministerie.⁸ Daarnaast bleek Wardak niet in staat te zijn het hoofd te bieden aan het stijgende aantal gewapende overvallen en het toenemende banditisme in het land. Het was de eerste keer dat Karzai een lid van zijn regering verving.⁹

De minister voor Mijnen en Industrie Juma Mohammad Mohammadi, kwam op 24 februari 2003 als gevolg van een vliegtuigcrash om het leven. Hij was één van de acht passagiers van een gehuurde Cessna die op ongeveer 60 kilometer ten zuidwesten van Karachi in zee neerstortte.

Aanslag op president Karzai

Op 5 september 2002 werd tijdens een bezoek aan Kandahar een aanslag gepleegd op president Karzai. De auto van Karzai werd beschoten waarbij de gouverneur van Kandahar, Gul Agha Sherzai, werd verwond en een Afghaanse lijfwacht werd gedood. De Amerikaanse lijfwachten van Karzai, waarover hij beschikt sinds de moord op vice-president Haji Abdul Qadir in juli 2002, doodden de schutter, waarbij ook enkele omstanders gewond raakten.¹⁰

⁷ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/762, 18 maart 2003), blz. 6; United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/487, 21 oktober 2002), blz. 7 en Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 7.

⁸ Zie het Algemeen ambtsbericht 'Afghanistan. Augustus 2002', met kenmerk DPV/AM-772662, blz. 14.

⁹ AFP en Beijing Xinhua, 28 januari 2003.

¹⁰ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 3; United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/487, 21 oktober 2002), blz. 8 en Economist Intelligence Unit, *Country Report Afghanistan* (november 2002), blz. 8.

2.3 Militaire ontwikkelingen en veiligheidssituatie

2.3.1 ‘Enduring Freedom’

De militaire acties van de coalitie-eenheden onder leiding van de Verenigde Staten tegen Al Qaida- en Talibaneenheden in Afghanistan duren nog altijd voort. Eenheden zijn in verschillende delen van het land actief om resten Al Qaida- en Talibanstrijders op te sporen.¹¹

De door de Verenigde Staten geleide coalitie-eenheden zijn in de afgelopen maanden herhaaldelijk doelwit geweest van aanvallen door overgebleven eenheden van de Taliban, Al Qaida en krijgshoofd Gulbuddin Hekmatyar, leider van de Hezb-i-Islami, die een gelegenheidscoalitie met de Taliban lijkt te hebben gevormd. Het is niet bekend om welke aantallen het gaat. Een nieuwe groepering die zichzelf aanduidt als ‘het geheime leger van de moslim mudjahedin’, claimde op 12 januari 2003 de verantwoordelijkheid voor 50 aanvallen op de coalitie-eenheden.¹²

Een groep van eerder naar Pakistan uitgeweken Talibanstrijders is eind 2002/begin 2003 naar Afghanistan teruggekeerd en heeft zich in zuid-Afghanistan rond de grensplaats Spin Boldak gehergroepeerd.¹³ In februari 2003 riepen de Taliban door middel van een communiqué, dat afkomstig zou zijn van Talibanleider mullah Omar, op tot een ‘*jihad*’ tegen de in Afghanistan aanwezige Amerikaanse troepen.¹⁴

Coalitie-eenheden voerden op 27 en 28 januari 2003 zware aanvallen uit op een grottencomplex nabij Spin Boldak. In het complex zouden zich Talibaneenheden en eenheden van Hekmatyar hebben verschanst. De aanvallen werden uitgevoerd door gevechtstoestellen en grondeenheden. Ook Nederlandse F-16’s boden ondersteuning. Bij de aanvallen zouden 18 Talibanstrijders zijn omgekomen.¹⁵

¹¹ Het gaat met name om de grensprovincies met Pakistan: Kandahar, Helmand, Ghazni, Khost, Paktika, Paktia en Nangarhar. De grootste operaties vinden momenteel plaats in Kandahar en Helmand.

¹² Reuters, 11 en 12 januari 2003; IRNA, 22 januari 2003.

¹³ Reuters, 15 januari 2003; AFP, 16 januari 2003, Pakistan Press International, 18 januari 2003.

¹⁴ The News, Daily Times, Mashhad Radio en Moskou ITAR-TASS, 8 februari 2003; Reuters, RTR, 17 februari 2003.

¹⁵ Reuters en ANP, 29 januari 2003.

Gelijktijdig met het begin van de oorlog in Irak, begonnen coalitie-eenheden op 20 maart 2003 een grootscheepse militaire operatie onder de codenaam ‘Operation Valiant Strike’ tegen resten Taliban en Al Qaida-eenheden rond dorpen en grottencomplexen in de Samigarbergen, op ongeveer 100 kilometer ten oosten van Kandahar.¹⁶ De operatie was de grootste sinds operatie ‘Anaconda’ in maart 2002.¹⁷ Op 28 maart 2003 werd in noordoost Afghanistan een tweede militaire operatie tegen resten Taliban en Al Qaida-eenheden gelanceerd, genaamd ‘Operation Desert Lion’.¹⁸ Over aantallen slachtoffers is nog niets bekend.

2.3.2 ‘Provincial Reconstruction Teams’

Begin 2003 is de strategie van de Amerikanen in Afghanistan in belangrijke mate veranderd. Naast bestrijding met militaire middelen, wordt door middel van de wederopbouw van Afghanistan de terroristische dreiging van Al Qaida en de Taliban bestreden. Hiervoor is het concept van de ‘Provincial Reconstruction Teams’ (PRT) ontwikkeld, die in acht steden veilige enclaves moeten creëren met als doel het centrale gezag in geheel Afghanistan te versterken.¹⁹ Het PRT-concept wordt tevens gezien als een pragmatische oplossing voor de politieke problemen rond de uitbreiding van ISAF naar andere steden in Afghanistan.

Een PRT bestaat uit militairen en een vertegenwoordiger van het Amerikaanse State Department, die verantwoordelijk is voor de verdeling van het budget voor wederopbouw- en humanitaire hulp-activiteiten en de afstemming met de lokale ngo’s. Ieder PRT beschikt daarnaast over een voor publiek toegankelijk kantoor.

Het is nog te vroeg om een oordeel te vellen over eventuele positieve of negatieve effecten van PRT's op de veiligheidssituatie. Hoewel de Afghaanse autoriteiten niet meteen een groot enthousiasme toonden voor het concept is nu een comité van Afghaanse ministers aangesteld om de implicaties van het PRT-systeem nader te analyseren en hierover in dialoog te treden met de Verenigde Staten. Van de zijde van de Afghaanse regering bestaat grote zorg over de betrokkenheid van de Amerikanen bij het wederopbouwproces, met name tegen de achtergrond van de oorlog in Irak. De ngo-wereld en de VN toonden zich in eerste instantie ook sceptisch en afstandelijk maar lijken nu, althans de VN, meer oog gekregen te hebben voor de bijdrage die PRT's kunnen leveren aan het verbeteren van de positie van het centrale gezag buiten Kaboel.

¹⁶ Reuters, 20, 21, 24 en 25 maart 2003.

¹⁷ Zie de brief aan de Staatssecretaris van Justitie inzake de situatie in Afghanistan van 14 juni 2002, blz. 1.

¹⁸ Reuters, 28 maart 2003.

¹⁹ Het betreft de steden Bamiyan, Gardez, Herat, Jalalabad, Kaboel, Kandahar, Kunduz en Mazar-i-Sharif.

De pilot-PRT's die inmiddels actief zijn in Gardez en Bamiyan staan nu nog geheel onder Amerikaanse leiding. Het is echter de bedoeling dat ook andere landen de leiding van PRT's op zich zullen nemen. Onder meer de Britten en de Duitsers hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in deelname. Op basis van intensieve interne evaluatie gedurende de maand maart 2003 zal een schema voor verder inzet worden opgesteld.

Bescherming van de Afghaanse bevolking tegen de krijgsheren behoort niet tot de taken van de PRT's. Uiteindelijk zal de Afghaanse regering zelf de verantwoording voor de veiligheid moeten gaan dragen.²⁰

2.3.3 ISAF

Op 10 februari 2003 hebben Duitsland en Nederland gezamenlijk de leiding over ISAF overgenomen van Turkije. Het commando werd in Kaboel ceremonieel overgedragen door de Turkse majoor-generaal Hilmi Akin Zorlu aan de Duitse luitenant-generaal Norbert van Heyst. Tweede man bij ISAF is de Nederlandse brigade-generaal Bertholee. ISAF bestaat momenteel uit 4800 manschappen, waaronder 650 Nederlandse en 2.500 Duitse troepen. Voorts nemen aan ISAF de volgende 29 landen deel: Albanië, Azerbeidzjan, België, Bulgarije, Denemarken, Duitsland, Estonië, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, IJsland, Italië, Kroatië, Letland, Litouwen, Macedonië, Nederland, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Oostenrijk, Roemenie, Spanje, Tsjechië, Turkije, Verenigd Koninkrijk, Zweden, Zwitserland.

ISAF verzamelt en vernietigt wapens en munitie²¹, voert patrouilles uit, traint de Afghaanse politie, traint lijfwachten voor de bescherming van politici en verleent civiel-militaire (CIMIC) ondersteuning aan onder meer onderwijs- en volksgezondheidsprojecten.

De taak tot bescherming van de Afghaanse bevolking ligt in eerste instantie bij de Afghaanse politie. ISAF biedt hierbij ondersteuning. ISAF III onder het Duits-Nederlandse commando stelt zich daarbij actiever op dan ISAF II onder het Turkse commando. Zo heeft ISAF III bijvoorbeeld geïntervenieerd bij protesten van Hazara's tegen de politie in Kaboel. Het protest ontstond omdat politieagenten zouden hebben geprobeerd een Hazara-vrouw te ontvoeren. De Hazara-protestanten verzochten ISAF om tussenbeide te komen.²²

²⁰ A. Rashid, 'America's new strategy', in: *Far Eastern Economic Review* (12 december 2002), blz. 22, 23.

²¹ Het actief zoeken naar wapens en munitie behoort niet tot de taken van ISAF. Alleen indien wapens en munitie worden aangeboden of ISAF-patrouilles er toevallig tegenaan lopen en een direct gevaar opleveren voor het eigen optreden en/of de bevolking, worden zij opgeblazen of op een andere manier vernietigd.

²² Institute for War and Peace Reporting, 2 maart 2003.

In het afgelopen jaar is meerdere malen gepleit voor de uitbreiding van ISAF buiten Kaboel. Ook het Amerikaanse Congres is voorstander van de uitbreiding van ISAF. In november 2002 werd 3,3 miljoen dollar vrijgemaakt voor hulp aan Afghanistan in de komende vier jaar, waaronder 1 miljoen voor de uitbreiding van ISAF. Het Congres riep president Bush op *'to use the full diplomatic influence of the U.S. to expand ISAF beyond Kabul by sponsoring in the UN Security Council a resolution authorizing such an expansion.'*²³ Nederland heeft zich verzet tegen de territoriale uitbreiding van het mandaat van ISAF.

2.3.4 Opbouw veiligheidsorganisaties

Leger

De vorming van het nationale leger verloopt langzamer dan voorzien. Tot dusver werden 600 rekruten per maand opgeleid, waarvan oorspronkelijk sprake was van een uitvalpercentage van 70 procent. Inmiddels is dit percentage gedaald tot 30 procent. Indien de vorming van het leger in dit tempo doorgaat, zal er zo'n tien jaar nodig zijn om de beoogde 70.000 manschappen op te leiden. Op dit moment bestaat het leger uit ongeveer 3200 soldaten, verspreid over zeven bataljons (2 brigades). Het achtste bataljon is in opleiding. Volgens de planning zouden rond de verkiezingen in 2004 ongeveer 12.000 soldaten moeten zijn opgeleid.²⁴

Plaatsvervangend minister van Defensie generaal Barylai meldde begin 2003 dat zich in de afgelopen periode 1500 nieuwe soldaten hebben aangemeld. Met dit aantal zouden de door de Verenigde Staten en Frankrijk getrainde bataljons op organieke sterkte kunnen worden gebracht. De etnische balans in de eenheden is beter dan in de zomer van 2002, vooral omdat meer Pashtuns tot het leger zijn toegetreten, waardoor hun positie is verbeterd. Hierdoor kan het leger meer legitimiteit onder de bevolking verkrijgen, waardoor het makkelijk zal worden om nieuwe rekruten van verschillende etnische achtergronden te werven. Ook de desertiegraad zou zijn gedaald.²⁵

De opbouw van het nationale leger dient gepaard te gaan met de ontwapening, demobilisatie en reïntegratie (DDR²⁶) van ex-mudjahedinstrijders (zie ook paragraaf 2.3.5). Zonder DDR zal de opbouw van het Afgaanse leger een doodlopende exercitie zijn. Door DDR wordt de basis gelegd voor veiligheid in Afghanistan en daarmee voor de ontwikkeling van het land.

²³ A. Rashid, 'America's new strategy', in: *Far Eastern Economic Review* (12 december 2002), blz. 23.

²⁴ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/487, 21 oktober 2002), blz. 4.

²⁵ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/762, 18 maart 2003), blz. 8 en 9.

²⁶ Disarmament, Demobilisation and Reintegration.

Tot op heden zijn vooral nieuwe jonge rekruten opgeleid. De voorkeur van de Amerikanen gaat uit naar jonge rekruten boven eigenzinnige, trotse oud-strijders. Toch zal hier uiteindelijk een balans gevonden moeten worden. Een jong, onervaren leger kan in Afghanistan naar de mening van de internationale gemeenschap niet veel bereiken. De bereidheid van diverse krijgsheren en commandanten om over te gaan tot DDR zal sterk worden bepaald door de mogelijkheid om 'stakeholder' in het nieuwe leger te worden

President Karzai heeft op 11 januari 2003 vier commissies geformeerd met als doel de ontwapening van de krijgsheren en opbouw van het nationale leger te versnellen. De commissies moeten gaan toezien op de ontwapening en reïntegratie van de strijders van de diverse facties en op de rekrutering en training van het nationale leger. De belangrijkste commissie, de ontwapeningscommissie, zal worden geleid door Abdul Karim Khalili, een van de vijf vice-presidenten en leider van de sjiietische Hezb-i-Wahdat. De reïntegratiecommissie staat onder leiding van plaatsvervangend minister van Defensie, de Tadzjiekse generaal Attiqullah Barylai. Barylai was eerder hoofd van de ontwapeningscommissie in het noorden van Afghanistan.²⁷ Twee oud-legergeneraals, Rahim Wardak en Gulzarak Khan, beiden Pashtuns, staan aan het hoofd van respectievelijk de rekrutering- en trainingcommissies.²⁸

Minister van Defensie, maarschalk Fahim, bekritiseert wegens de benoeming van overwegend Tadzjiek op topposities binnen het ministerie van Defensie, heeft op 21 februari 2003 aangekondigd inmiddels over te zijn gegaan tot een meer etnisch gebalanceerde gezagsstructuur binnen zijn ministerie. Hij zou daartoe 16 nieuwe, van andere etnische groeperingen (Pashtun, Oezbeek, Hazara) afkomstige, personen op sleutelposities hebben benoemd, waaronder een Pashtun als één van de vier vice-ministers. Deze maatregel zou ook het animo onder aspirant-rekruten om tot het nationale leger toe te treden moeten verhogen.

Politie

De politie in Afghanistan bestaat momenteel uit ongeveer 50.000 man. Er is echter nauwelijks sprake van een professionele politieorganisatie. Veel agenten zijn voormalige mudjahedinstrijders die over veel militaire ervaring beschikken, maar nauwelijks enige politietraining hebben genoten. Hun loyaliteiten liggen nog altijd bij de regionale commandanten, met wie ze tegen de Taliban hebben gestreden. De meeste van deze commandanten hebben na de val van het Talibanbewind hun oude posities ingenomen, terwijl de macht van de centrale regering tot Kaboel beperkt is.

²⁷ Zie het Algemeen ambtsbericht Afghanistan van 19 augustus 2002 met kenmerk DPV/AM-772662, blz. 21.

²⁸ Reuters, 3 januari 2003.

Politieagenten in Kaboel zijn herkenbaar aan hun uniform. Het uniform is eenvoudig van snit en grijsgroen. Lokale commandanten zijn, voor zover bekend, niet herkenbaar aan een uniform, evenals ex-mudjahedinstrijders. Daarnaast lopen veel burgers in (deels) militaire kleding rond, bij gebrek aan beter.

Uit onderzoek door Amnesty International blijkt dat de politie in Afghanistan, en met name buiten Kaboel, niet in staat is mensenrechtenschendingen door lokale commandanten te verhinderen en in enkele gevallen ook zelf mensenrechtenschendingen heeft begaan. Het betreft onder meer het gebruik van elektrische schokken, mishandeling en foltering, vooral tijdens ondervragingen.²⁹

De politieorganisatie in Afghanistan is slecht toegerust voor het vervullen van haar taken. Salarissen worden vaak niet uitbetaald en politiebureaus in het hele land hebben gebrek aan basisbenodigdheden als pennen en papier. Daarnaast hebben veel politieagenten onvoldoende training en opleiding genoten. Politieagenten behoeven aan niemand verantwoording af te leggen voor hun daden, zodat mensenrechtenschenders ongestraft hun gang kunnen gaan.³⁰

De politie is niet bij machte bescherming te bieden aan personen die daarom vragen. Dit geldt met name in de gebieden waar gevechten plaatsvinden tussen krijgsheren, maar ook elders in het land. Als gevolg hiervan heeft het Afghaanse publiek geen enkel vertrouwen in het functioneren van het politieapparaat.³¹

Duitsland heeft een voortrekkersrol op zich genomen bij de opleiding en vorming van een nieuw politieapparaat, waarbij tot dusver 500 tot 600 politie-officieren zijn gerekruteerd aan de politie-academie in Kaboel, waaronder ook vrouwen. Hun opleiding is in maart 2003 van start gegaan.³²

2.3.5 Ontwapening, demobilisatie en reïntegratie

Ontwapening, demobilisatie en reïntegratie (DDR) van de diverse legers en strijdgroepen is essentieel voor een duurzame stabiliteit in Afghanistan. Alleen op die manier kan worden bewerkstelligd dat legers en strijdgroepen het civiele gezag erkennen, niet omdat deze op dat moment de machtigste regionale militaire

²⁹ Amnesty International, *Police reconstruction essential for the protection of human rights* (Kaboel, 12 maart 2003).

³⁰ Amnesty International, *Police reconstruction essential for the protection of human rights* (Kaboel, 12 maart 2003).

³¹ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 5.

³² United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/487, 21 oktober 2002), 4 en 5.

eenheid is, maar omdat dit wettelijk is vastgelegd. Het ontwapeningsproces in Afghanistan komt maar moeizaam op gang.³³

Op 22 februari 2003 vond in Tokio een conferentie plaats over de ontwapening, demobilisatie en reïntegratie van Afghaanse oud-strijders. Het gaat om ongeveer 100.000 ex-mudjahedinstrijders, die na 23 jaar oorlog moeilijk in de burgermaatschappij zijn te reïntegreren. Op de conferentie werden enkele zeer ambitieuze, maar weinig concrete plannen op het gebied van ontwapening, demobilisatie en reïntegratie gepresenteerd. Ontwapening op lokaal niveau moet gaan geschieden onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Defensie, waarbij internationale waarnemers vooruitgang van de ontwapeningsinspanningen moeten controleren. De ontwapening zou al binnen een jaar moeten zijn voltooid. Demobilisatie en reïntegratie moet gaan plaatsvinden onder het 'Afghanistan new beginners programme', dat via civiele 'transit centers' voormalige strijders de mogelijkheid biedt te reïntegreren in de burgermaatschappij. Tijdens de bijeenkomst werd door de internationale gemeenschap ruim 50 miljoen dollar toegezegd voor het ontwapeningsproject.³⁴

2.3.6 Veiligheidssituatie

Algemeen

De veiligheidssituatie in Afghanistan is nog altijd fragiel en instabiel. In Kaboel en omgeving is het, ondanks enkele serieuze incidenten, relatief rustig. Vooral in de rest van Afghanistan blijft de veiligheidssituatie zorgelijk.³⁵

De macht van de overgangsregering blijft beperkt tot Kaboel en omgeving.³⁶ Met name van de aanwezigheid van ISAF in Kaboel gaat een stabiliserende werking uit. Buiten Kaboel heersen de krijgsheren, die hun eigen invloedssferen hebben afgebakend en beschikken over eigen milities en autonome, vaak illegale, inkomstenbronnen. Veel van de machthebbers uit het tijdperk van voor het tijdperk van de Taliban hebben hun oude posities weer ingenomen. Anderen zijn nooit weg geweest, maar passen hun kleur aan aan het geldende bewind. In verschillende gebieden vinden nog altijd schermutselingen plaats tussen de lokale

³³ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security (A/57/762*, 18 maart 2003), blz. 9 en United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security (A/57/762*, 18 maart 2003), blz. 9.

³⁴ AFP/RTR, 22 februari 2003.

³⁵ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security (A/57/762*, 18 maart 2003), blz. 7.

³⁶ Met Kaboel en omgeving wordt de ISAF Area of Operation bedoeld. De exacte grens wordt niet publiek gemaakt om eventuele probleemzoekers niet in de kaart te spelen. De Area of Operation beslaat in ieder geval de stad Kaboel, inclusief buitenwijken en omliggende dorpen. Overigens is deze grens geen garantie voor veiligheid. Op sommige plaatsen wordt op ISAF-patrouilles geschoten of worden stenen gegooid.

krijgsheren. Hiervan worden ook burgers het slachtoffer, met name in de frontlinies tussen deze gebieden. Informatie over aantallen (burger)slachtoffers is niet voor handen. Andere problemen voor burgers zijn afpersing, gedwongen ronseling door lokale facties en seksueel geweld. Het geldt hier met name de gebieden Balkh, Faryab, Jowzjan en Sar-i-Pol in het noord-oosten, de provincie Farah in het Zuid Westen en de provincie Kandahar in het zuiden. Naast burgers ondervinden ngo's veel hinder van de activiteiten van de krijgsheren.³⁷

In regio's in het oosten en zuidoosten, alsmede in de provincies grenzend aan de provincie Kaboel is sprake van hergroepering van strijders van de Taliban, Al Qaida en aanhangers van krijgsheer Hekmatyar.³⁸ Niet bekend is om welke aantallen het gaat. Regelmatig vinden nog confrontaties plaats tussen strijders van de Taliban, Al Qaida, en coalitie-eenheden onder leiding van de Verenigde Staten. Ook bij deze confrontaties zijn burgerslachtoffers gevallen. Men kan in genoemde gebieden nog niet spreken van een post-conflict situatie.³⁹

Hieronder volgt een overzicht van de veiligheidssituatie in de hoofdstad en de belangrijkste provincies van Afghanistan.

Hoofdstad Kaboel

De veiligheidssituatie in Kaboel is, ondanks enkele serieuze incidenten, beter dan in de rest van het land. De veiligheid in Kaboel wordt vooral bepaald door de aanwezigheid van ISAF, waarvan een stabiliserende werking uitgaat. Op 3 november 2002 werd voor het eerst sinds jaren de avondklok opgeheven. Hoewel ISAF voor enige stabiliteit zorgt, doen zich met grote regelmaat incidenten voor en is de criminaliteit die na de komst van ISAF naar de hoofdstad was gedaald⁴⁰, vanaf september 2002 weer gestegen.⁴¹ Het betreft vaak criminaliteit in echte dan wel nagemaakte uniformen.⁴²

Op 5 september 2002 ontplofte enkele uren voor de aanslag op Karzai⁴³ een autobom nabij het ministerie van Informatie en de gebouwen van het ministerie van Binnenlandse Zaken in Kaboel. Hierbij kwamen 30 personen om het leven en

³⁷ Zie paragraaf 4.4.

³⁸ Het gaat met name om de grensprovincies met Pakistan: Kandahar, Helmand, Ghazni, Khost, Paktika, Paktia en Nangarhar.

³⁹ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/762, 18 maart 2003), blz. 7.

⁴⁰ Zie het Algemeen ambtsbericht Afghanistan van 19 augustus 2002 met kenmerk DPV/AM-772662, blz. 23.

⁴¹ Economist Intelligence Unit, *Country Report Afghanistan* (november 2002), blz. 8; IRIN, 20 januari 2003 en AFP, 3 februari 2003.

⁴² Het is niet bekend om welke uniformen het gaat.

⁴³ Zie paragraaf 2.2.

raakten er 150 gewond. De auto met explosieven was daarvoor onopgemerkt enkele controlepunten gepasseerd.⁴⁴

Daarnaast werden in september en oktober 2002 door ISAF-troepen verschillende raketten aangetroffen, die op Kaboel gericht waren.⁴⁵ In januari, februari en maart 2003 werden verschillende raketten in de richting van ‘Camp Warehouse’, de compound van ISAF, afgevuurd. Op 30 maart 2003 kwam een raket in het kamp terecht. Hierbij vielen geen slachtoffers. Op 7 maart 2003 werd een aanslag op een ISAF patrouille gepleegd, waarbij een tolk gedood werd en een Nederlandse soldaat gewond raakte.

Rond het Amerikaanse hoofdkwartier van de coalitie-eenheden op de vliegbasis van Bagram vonden in januari en februari 2003 herhaaldelijk schermutselingen plaats tussen verschillende facties. Het is niet bekend of bij deze gevechten (burger)slachtoffers zijn gevallen.⁴⁶

Provincies Balkh, Faryab, Jowzjan en Sar-i-Pol

De veiligheidssituatie in Balkh met de hoofdstad Mazar-i Sharif en de omliggende provincies Faryab, Jowzjan en Sar-i-Pol wordt sinds het vertrek van de Talibantroepen op 9 november 2001 bepaald door de strijd om de macht en het territorium tussen de facties Junbish-i-Melli onder leiding van Generaal Abdul Rashid Dostum, Jamiat-i-Islami in het noorden onder leiding van Ustad Mohammad Atta en de Hezb-i-Wahdat in het noorden onder leiding van Haji Mohammad Mohaqiq. Alhoewel door de VN verschillende pogingen zijn ondernomen om tot een overeenkomst tussen de strijdende partijen te komen en de partijen te bewegen tot ontwapening⁴⁷, laait de strijd tussen lokale commandanten van de verschillende facties steeds weer op. Ook in januari en februari 2003 vonden rond Mazar-i-Sharif diverse schermutselingen plaats, waarbij een onbekend aantal burgerslachtoffers is gevallen. Met name in Faryab werd hevig gevochten tussen strijders van de Jamiat-i-Islami en de Hezb-i-Wahdat.⁴⁸

Op 28 februari 2003 woonde de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen Lubbers een bijeenkomst van de ‘Terugkeercommissie voor het noorden’⁴⁹ bij. Tijdens deze bijeenkomst werd afgesproken de lokale commandanten, vallende onder de leiders in het noorden, die zich schuldig maken aan illegale acties te

⁴⁴ Economist Intelligence Unit, *Country Report Afghanistan* (november 2002), blz. 8.

⁴⁵ Economist Intelligence Unit, *Country Report Afghanistan* (november 2002), blz. 8.

⁴⁶ Reuters, 25 februari 2003.

⁴⁷ Zie onder meer het Algemeen ambtsbericht Afghanistan van 19 augustus 2002 met kenmerk DPV/AM-772662, blz. 28.

⁴⁸ Reuters, 9 januari 2003; Mashhad voice of Iran, AFP, 28 januari 2003; Reuters, 29 januari 2003; AFP, 30 januari 2003; Mashhad voice of Iran, 1 februari 2003; Reuters; AP, 23 februari 2003; 24 februari 2003; Reuters, 25 februari 2003 en Reuters, 9 april 2003.

⁴⁹ Zie paragraaf 3.4.3 onder ‘Pashtuns’.

arresteren. Vervolgens beval Atta in de daaropvolgende dagen de arrestatie van één van de belangrijkste commandanten van Dostum, waardoor de spanning in het gebied weer hoog opliep.

Nabij en in Mazar-i-Sharif zijn in januari en februari 2003 enkele bommen ontploft. Op 11 januari 2003 ontplofte een bom op het busstation van het Balkh district, gelegen op 25 kilometer van Mazar-i-Sharif. Bij de explosie kwamen ten minste twee burgers om het leven en raakten twee omstanders zwaar gewond.⁵⁰ Op 30 januari ontplofte een bom op het kantoor van het UN Mine action centre in Mazar-i-Sharif. Hierbij raakte niemand gewond.⁵¹ Het is niet duidelijk wie verantwoordelijk is voor de bomaanslagen. Alhoewel de Taliban en Al Qaida als mogelijke daders worden genoemd, is het ook mogelijk dat leden van de strijdende facties verantwoordelijk zijn voor de aanslagen.

Begin januari 2003 kwamen uit de stad Balkh berichten over gevechten tussen de rivaliserende commandanten Mullah Qasem en Mullah Sultan, waarbij een persoon om het leven kwam en drie andere gewond raakten. Een VN-delegatie is naar de stad Keshendeh afgereisd om tussen beide krijgsheren te bemiddelen.⁵²

Centraal Afghanistan

Het zuidelijk deel van de provincie Bamiyan, westelijk Wardak en Ghazni, noordelijk Uruzgan en het oosten van Ghor vormen het leefgebied van de Hazara's. In het gebied vindt een machtsstrijd plaats tussen aanhangers van twee facties van de Hezb-i-Wahdat, met enerzijds de aanhangers van vice-president Abdul Karim Khalili en anderzijds aanhangers van krijgshere Seyyed Mohammed Akbari.

De machtsstrijd heeft gevolgen voor de veiligheid in het gebied. Gevechten tussen de Hazara-facties in centraal Afghanistan en met name in de districten Daikundi en Sharesdan van de provincie Uruzgan hebben eind 2002 geleid tot ontheemdenstromen. De lokale bevolking in het gebied is slachtoffer geworden van afpersing, intimidatie door lokale commandanten en ontvoering van meisjes en vrouwen.⁵³

Provincie Kandahar

De veiligheidssituatie in en rond het voormalige machtscentrum van de Taliban werd in de afgelopen maanden bepaald door gevechten tussen aanhangers van de

⁵⁰ Reuters, 12 januari 2003.

⁵¹ AFP, 30 januari 2003.

⁵² Mashhad Voice of the Islamic Republic of Iran, 10 januari 2003.

⁵³ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 18.

Taliban, Al Qaida en Hekmatyar enerzijds en eenheden van het Afghaanse Nationale Leger en coalitie-eenheden onder leiding van de Amerikanen anderzijds.

Gelijktijdig met het begin van de oorlog in Irak, begonnen coalitie-eenheden op 20 maart 2003 een grootscheepse militaire operatie onder de codenaam 'Operation Valiant Strike' tegen resten Taliban en Al Qaida-eenheden rond dorpen en grottencomplexen in de Samigarbergen, op ongeveer 100 kilometer ten oosten van Kandahar.⁵⁴ De operatie was de grootste sinds operatie 'Anaconda' in maart 2002.⁵⁵ Op 28 maart 2003 werd in noordoost Afghanistan een tweede militaire operatie tegen resten Taliban en Al Qaida-eenheden gelanceerd, genaamd 'Operation Desert Lion'.⁵⁶ Over aantallen slachtoffers is nog niets bekend.

Eind januari 2003 werd hevig gevochten tussen coalitie-eenheden en resten Taliban- en Al Qaida-eenheden rond de grensplaats Spin Boldak⁵⁷. Ook elders in de provincie Kandahar en de aangrenzende provincie Helmand vonden gevechten plaats.⁵⁸ Coalitie-eenheden in en rond Kandahar zijn in januari en februari 2003 regelmatig doelwit geweest van aanvallen en zagen zich genoodzaakt zich terug te trekken rondom het vliegveld nabij Kandahar.⁵⁹

In de stad Kandahar zelf zijn in januari en februari 2003 enkele bomaanslagen gepleegd, die worden toegeschreven aan de Taliban, Al Qaida en aanhangers van Hekmatyar. Bij deze aanslagen vonden ten minste 20 burgers de dood. Bij een bomaanslag op 27 januari 2003 vond een burger de dood en raakten er twee gewond.⁶⁰ Ten minste 16 burgers vonden de dood nadat op 31 januari 2003 een bom ontplofte in een bus nabij Kandahar.⁶¹ Ook op 24 februari 2003 ontplofte een bom in het centrum van de stad. Hierbij vielen geen slachtoffers.⁶²

Naast de dreiging van Taliban en Al Qaida wordt de veiligheid in Kandahar ook bepaald door het tribale systeem dat de gebieden waar Pashtuns wonen karakteriseert. De huidige gouverneur, Gul Agha Sherzai, is verbonden aan de Barakzai-stam. Zijn voornaamste opposenten, Mullah Naqibullah, de militaire commandant van Kandahar voor het aan de macht komen van het Talibanregime,

⁵⁴ Reuters, 20, 21, 24 en 25 maart 2003.

⁵⁵ Zie de brief aan de Staatssecretaris van Justitie inzake de situatie in Afghanistan van 14 juni 2002, blz. 1.

⁵⁶ Reuters, 28 maart 2003.

⁵⁷ Zie paragraaf 2.3.1.

⁵⁸ Mashhad voice of Iran, 16 januari 2003; Beijing Xinhua, Reuters, AFP, 28 januari 2003; Reuters, 4 februari 2003; Reuters, AFP, 5 februari 2003; Mashhad voice of Iran, 8 februari 2003; Reuters, 14 februari 2003.

⁵⁹ British Agencies Afghanistan Group, *Afghanistan: monthly review* (januari 2003), blz. 2.

⁶⁰ Mashhad voice of Iran, 28 januari 2003.

⁶¹ Mashhad voice of Iran, 31 januari 2003.

⁶² Reuters, 24 februari 2003.

en Ustaj Abdul Halim, de politiecommandant van voor het Talibanregime, zijn aan andere stammen verbonden. Het is niet bekend aan welke stammen Naqibullah en Halim verbonden zijn. Met behulp van de coalitie-eenheden was Sherzai in staat zijn positie als gouverneur, die hij tot aan de machtsovername door de Taliban in 1995 had bekleed, weer in te nemen. Met de andere politieke en militaire facties in de regio, waaronder de facties van Naqibullah en Halim, werd aanvankelijk overeenkomst bereikt over de verdeling van de macht. Echter, momenteel wordt door Naqibullah en Halim geclaimd dat Sherzai zich niet aan deze overeenkomst houdt en de macht heeft gemonopoliseerd.

Op 27 maart 2003 werd in de omgeving van Kandahar een medewerker van het ICRC door onbekenden vermoord. Ten gevolge van dit incident hebben enkele niet bij naam bekende hulporganisaties hun werkzaamheden in de zuidelijke provincies voor onbekende duur opgeschort.⁶³ De verslechterde veiligheidssituatie rond Kandahar had er voor dit incident al toe geleid dat internationale hulporganisaties hun stafleden grotendeels uit Kandahar hadden geëvacueerd. De hulporganisaties waren al meerdere malen doelwit geweest van geweld. Zo werd op 27 januari 2003 een bom in het kantoor van de Franse ngo 'Action contre la faim' in Kandahar geworpen. Alhoewel er zeven personen in de compound aanwezig waren, raakte bij de explosie niemand gewond.⁶⁴

In de provincie Kandahar worden grote problemen verwacht in verband met de aangekondigde vernietiging van papavervelden. De papaver wordt geogst in mei.

Provincies Herat en Farah

De situatie in Herat is relatief rustig. De provincie en haar hoofdstad worden sinds de val van de Taliban met ijzeren vuist geregeerd door krijgshoofd Ismael Khan, verbonden aan Jamiat-i-Islami. Wel wordt Khan verantwoordelijk gehouden voor mensenrechtenschendingen die onder zijn leiding sinds de val van het Talibanbewind in Herat zijn gepleegd. Als gevolg daarvan is onder de bevolking in de stad een klimaat van angst ontstaan.⁶⁵

Aan de grenzen van de provincie Herat hebben in de afgelopen maanden regelmatig schermutselingen plaatsgevonden tussen troepen van Ismael Khan en andere krijgshoofden. Zo vonden rond Shindand regelmatig schermutselingen plaats tussen troepen van Ismael Khan en krijgshoofd Amanullah Khan uit Farah. In de provincie Ghor werd eind 2002 gevochten tussen troepen van Ismael Khan en krijgshoofd Karim Karmez.⁶⁶

⁶³ IRIN, 1 april 2003.

⁶⁴ British Agencies Afghanistan Group, *Afghanistan: monthly review* (januari 2003), blz. 2.

⁶⁵ Zie ook paragraaf 3.3.

⁶⁶ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/762, 18 maart 2003), blz. 7. Zie ook paragraaf 3.3.9.

Provincie Nangarhar

Jalalabad, hoofdstad van de provincie Nangarhar, staat al sinds lange tijd onder controle van de uit Pashtuns bestaande Arsala clan. Clanlid Haji Abdul Qadir bekleedde de gouverneurzetel van de provincie tot dat hij op 7 juli 2002 in Kaboel werd vermoord. Na zijn dood benoemde president Karzai Haji Din Mohammad, een broer van Qadir, tot nieuwe gouverneur.

Het lokale militaire korps wordt geleid door Hazrat Ali, behorende tot de lokale etnische Pashai-minderheid. Hazrat Ali is loyaal aan de Noordelijke Alliantie en minister van Defensie en hoofd van de Shura-i-Nazar Maarschalk Fahim. Hazrat Ali controleert het grootste deel van de regio, maar moet in sommige gebieden concurreren met Haji Zaher, de zoon van Haji Abdul Qadir, die hoofd is van de lokale grenswachteenheden.

De politie in Jalalabad, met als hoofd Haji Gul Karim, wordt feitelijk gecontroleerd door de lokale hout- en heroïnemaffia. Net als Hazrat Ali is Karim analfabeet, Pashai en verbonden aan de Shura-i-Nazar. Hij heeft de leiding over veertien ondercommandanten. Deze zijn verspreid over verschillende politieafdelingen, hetgeen hem in staat stelt alle beslissingen in de stad te controleren. Alle opbrengsten van smokkel en salarissen worden over deze ondercommandanten verdeeld.

Op districtniveau zwaaien tweeëntwintig ongekwalificeerde politiecommandanten de scepter. Twaalf hiervan zijn analfabeet en houden zich voornamelijk bezig met het innen van belastingen van boeren in de regio.

Hulporganisaties in en om Jalalabad zijn in de afgelopen maanden herhaaldelijk het slachtoffer geweest van aanvallen. In september 2002 werden twee raketten afgevuurd op een kantoor van UNICEF in Jalalabad, waarbij een bewaker werd verwond en enkele voertuigen en gebouwen werden beschadigd.⁶⁷ Op 26 januari 2003 werd een konvooi van UNHCR aangevallen, waarbij twee mensen de dood vonden. Als gevolg van deze laatste aanval zijn de activiteiten van UNHCR in de provincie Nangarhar tijdelijk opgeschort.⁶⁸

Ondanks genoemde incidenten is het momenteel relatief stabiel in Nangarhar. De door president Karzai aangekondigde harde lijn om zoveel mogelijk van de papaverteelt te vernietigen, kan dit voorjaar echter nog grote onrust brengen in het gebied. De papaveroogst is voorzien voor mei.

⁶⁷ Economist Intelligence Unit, *Country Report Afghanistan* (november 2002), blz. 9.

⁶⁸ IRIN, 28 januari 2003.

Provincies Paktia en Khost

De aanwezigheid van een Provincial Reconstruction Team (PRT) onder Amerikaanse leiding heeft de veiligheidssituatie in de stad Gardez verbeterd. De stabiliteit op langere termijn kan echter alleen worden gewaarborgd door ontwapening van de lokale krijgsheren. De veiligheidsproblemen in Gardez lijken om die reden vooral tijdelijk gestabiliseerd te zijn en niet definitief opgelost.

Het conflict om het gouverneurschap van de provincie Paktia tussen de overgangsregering en krijgshoofd Padshah Khan Zadran duurt voort. Padshah Khan Zadran maakt nog altijd aanspraak op het gouverneurschap, nadat de overgangsregering eerst Taj Mohammad Wardak en in juli Raz Mohammad Dalili als gouverneur van Paktia had benoemd.⁶⁹

In oktober 2002 werd door Amerikaanse troepen een groot aantal wapens ontdekt in twee warenhuizen in de stad Khost, die zouden hebben toebehoord aan Padshah Khan Zadran. Een warenhuis bevatte genoeg wapens om 35 vrachtwagens te vullen.

In september vielen troepen van Zadran de stad Khost binnen en namen kort het gouverneursgebouw en het kantoor van de burgemeester in. Zijn troepen werden uiteindelijk verjaagd door eenheden van de gouverneur van de provincie Khost, Hakim Taniwal. Bij de gevechten zijn ten minste 15 personen gedood en raakten er meer dan 51 gewond. De gevechten braken op 8 september 2002 uit nadat een bom was ontploft in een videotheek, waarbij zeker 12 mensen gewond raakten. In de dagen voorafgaand aan de gevechten zouden zeker 16 personen gedood zijn in tribale schermutselingen in de regio rond Khost.⁷⁰

2.4 Sociaal-economische situatie

2.4.1 Humanitaire situatie

De humanitaire situatie in Afghanistan blijft zeer zorgelijk. Afghanistan blijft een van de armste en minst ontwikkelde landen ter wereld. Dit uit zich onder meer in een zeer hoge kindersterfte, een lage levensverwachting, een hoge werkloosheid, wijdverspreid analfabetisme en slechte medische zorg. Het land kent een zeer groot aantal weduwen en wezen als gevolg van 23 jaar burgeroorlog en interne conflicten.

⁶⁹ Zie het Algemeen ambtsbericht Afghanistan van 19 augustus 2002 met kenmerk DPV/AM-772662, blz. 26.

⁷⁰ Economist Intelligence Unit, *Country Report Afghanistan* (november 2002), blz. 8.

Dankzij de grootschalige hulpverlening is de situatie in 2002 iets verbeterd. Er is vooruitgang geboekt op het gebied van onderwijsvoorzieningen, voedselverstrekking, water en sanitatie en gezondheidszorg. Humanitaire hulp voor de meest kwetsbaren zal naar verwachting nog geruime tijd nodig blijven.

UNFP heeft voor weduwen in Kaboel een bakkerijproject opgezet, waarmee ze in hun onderhoud kunnen voorzien. Bedelende weduwen in burqa komen echter veelvuldig voor in het straatbeeld in Kaboel.

In Kaboel is een onbekend aantal weeshuizen, die diverse activiteiten voor wezen organiseren. Op straat wordt veel gebedeld en gevent door arme kinderen.

In 2002 is een aanzet gemaakt tot de planning van wederopbouw. Er zijn op dit terrein echter nog weinig concrete resultaten geboekt. Tijdens een bijeenkomst van de Afghanistan Support Group (ASG) in december 2002 is het Transitional Assistance Programme for Afghanistan (TAPA) gepresenteerd. Dit humanitaire actieplan is gezamenlijk opgesteld door de VN en de overgangsregering en geeft de prioriteiten weer zoals beschreven in het National Development Budget van de regering. Het TAPA bestaat zowel uit programma's voor humanitaire hulp als voor wederopbouw. De kern van het programma is capaciteitsopbouw. De belangrijkste prioriteiten in het programma zijn: terugkeer van vluchtelingen en ontheemden; levensonderhoud en sociale bescherming; onderwijs; gezondheidszorg en ontmiijningsactiviteiten.

2.4.2 Wederopbouw

Om te komen tot een duurzame vrede en stabiliteit in Afghanistan, blijft het voor de overgangsregering van belang dat er niet alleen binnen, maar ook buiten Kaboel zichtbare resultaten worden geboekt met de wederopbouw. Door de overgangsregering wordt er derhalve bij donoren op aangedrongen het zwaartepunt van de hulpverlening te verschuiven van humanitaire hulp naar wederopbouw.

Als gevolg van de opeenvolgende binnenlandse gewapende conflicten in de afgelopen 23 jaar is de economie van Afghanistan grotendeels verwoest. Wat rest is een economie die grotendeels is gebaseerd op zelfvoorzienende landbouw, officieuze transit-handel, internationale hulp en de productie van opium.

Het wederopbouwproces komt nog altijd maar langzaam van de grond. Alhoewel op verschillende plaatsen in het land kleinschalige wederopbouwprojecten zijn gerealiseerd, zijn er voor het overgrote deel van de bevolking nog weinig tastbare resultaten waarneembaar.

Het door de Wereldbank beheerde Afghanistan Reconstruction Trust Fund (ARTF) stelt de Afghaanse regering in staat wederopbouwactiviteiten uit te voeren. Het ARTF kent drie loketten voor financiering van: (i) ambtenarensalarissen (ii) wederopbouwprogramma's (iii) terugkeer van opgeleide Afghanen. In 2002 is het ARTF met name gebruikt voor de financiering van lopende kosten, waaronder de ambtenarensalarissen. In dat eerste jaar van het ARTF heeft de internationale donorgemeenschap ongeveer 370 miljoen dollar toegezegd aan het fonds, waarvan tot dusver ongeveer 208 miljoen dollar daadwerkelijk is ontvangen. In het komende budgetjaar hoopt de regering op een aanzienlijke verhoging van (de toezeggingen aan) het ARTF zodat uitvoering kan worden gegeven aan het National Development Budget (NDB). Het NDB wordt in maart 2003 wordt gepresenteerd tijdens een bijeenkomst van het Afghan Development Forum en de overgangsregering zal dan naar verwachting de donorgemeenschap vragen om in totaal 600 miljoen dollar te committeren aan het ARTF. Het is de bedoeling dat ongeveer 70% van het ARTF zal worden besteed aan wederopbouwprojecten in het kader van het NDB.

Het NDB zal bestaan uit twaalf programma's in verschillende sectoren en zes korte-termijn projecten op het gebied van onderwijs, goed bestuur, nationale solidariteit, publieke werken, transport, water en stedelijke infrastructuur. De korte-termijn projecten zijn bedoeld om snel tastbare resultaten te bereiken. Het NDB is tot stand gekomen op basis van intensieve consultatie met donoren, de VN, de Wereldbank en de Asian Development Bank. Deze consultatie vindt plaats in het kader van Consultatieve Groep (CG) die is opgezet eind 2002. Als secretaris van de Standing Committee van de CG speelt Nederland een centrale rol in de donorcoördinatie. Nederlandse ontwikkelingshulp voor Afghanistan wordt voornamelijk via het ARTF gekanaliseerd (35 miljoen euro in 2002 en 35 miljoen euro in 2003).

2.4.3 Drugsbestrijding

Volgens de VN is Afghanistan opnieuw de grootste opiumproducent ter wereld. In 2002 werd ongeveer 3750 ton opium geteeld. Ondanks het verbod van de overgangsregering op de teelt en handel van opium, zijn veel boeren voor hun inkomsten afhankelijk van de opiumteelt. Papaver groeit goed op het jaren door droogte geteisterde platteland. Per papaver telende familie werd in 2002 gemiddeld USD 6500,- gegenereerd. Als er al alternatieven bestaan, zijn deze minder lucratief.

De Afghaanse overheid is voor haar drugbestrijdingprogramma afhankelijk van de medewerking van de lokale machthebbers. Deze hebben zelf vaak grote belangen in de drugshandel en stimuleren de papaverteelt in de door hen gecontroleerde gebieden.

Papaver is een zogenaamde 'cash crop', dat wil zeggen dat handelaren boeren tijdens het planten benaderen en een eerste aanbetaling doen om daarmee de waar veilig te stellen voor afname. Halverwege het seizoen wordt een tweede betaling gedaan. De laatste betaling geschiedt bij levering. De plannen van de regering tot grootschalige vernietiging van papaver voor de oogst, betekenen dat de boeren én hun oogst kwijt zullen raken én grote uitstaande schulden bij handelaren krijgen. Het oogstseizoen is in mei en wanneer de handel zo hard wordt aangepakt als nu door de regering wordt verkondigd, zullen grote (gewelddadige) problemen te verwachten zijn, met name in de papaver regio's Nangarhar, Kunar en Kandahar. Vorig jaar was al een kleinschalig voorproefje te zien met demonstraties van boze boeren in Nangarhar.

Het Verenigd Koninkrijk speelt een belangrijke coördinerende rol bij de drugsbestrijding in Afghanistan. Belangrijke voorwaarden voor een succesvolle drugsbestrijding vormen de versterking van de drugsbestrijdende capaciteit van de overgangsregering en het aanbieden van alternatieve bronnen van inkomsten op het platteland. Initiatieven daartoe worden ondersteund en uitgevoerd door UNDCP.

3 Mensenrechten

3.1 Juridische context

3.1.1 Verdragen en protocollen

Afghanistan is partij bij het Genocideverdrag (sinds 1956), het VN-Verdrag inzake de politieke rechten van vrouwen (sinds 1966), het VN-Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (sinds 1983), het VN-Internationaal verdrag inzake de economische, sociale en culturele rechten (sinds 1983), het VN-Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (sinds 1983), het VN-Verdrag tegen marteling en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing (sinds 1987), het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind (sinds 1994) en het VN-Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen (is per 4 april 2003 van kracht geworden).

Daarnaast is Afghanistan ook partij bij de vier Geneefse conventies van 1949 ter bescherming van slachtoffers van gewapende conflicten.

Afghanistan is geen partij bij het VN-Vluchtelingenverdrag van 1951.

Op 11 september 2002 is Afghanistan als 126e land toegetreden tot het VN-Anti-mijnenverdrag.⁷¹ Daarnaast is het land op 10 februari 2003 als 89e land toegetreden tot het Statuut van Rome, waarbij het Internationaal Strafhof (ICC) is opgericht.⁷²

3.1.2 Nationale wetgeving

Wetgeving in Afghanistan

De wetgeving in Afghanistan is gebaseerd op vier rechtsbronnen: het moderne recht, de sharia (Koran), wijzen of intellectuelen (*shura's*) en het gewoonterecht.

De basis van het huidige juridische stelsel is vastgelegd in het Akkoord van Bonn. Totdat een nieuwe grondwet is aangenomen, geldt de Grondwet van 1964, met uitzondering van de bepalingen die betrekking hebben op de monarchie en op de wetgevende en uitvoerende organen. Daarnaast gelden bestaande wetten en regels, voorzover zij niet in strijd zijn met het Akkoord van Bonn, internationale verdragen waarbij Afghanistan partij is of de Grondwet van 1964.

⁷¹ Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003.

⁷² ANP, 11 februari 2003. Zie ook paragraaf 3.2 onder 'Transitional justice'.

Rechtspraak gebaseerd op de niet gecodificeerde sharia-wetgeving is wijdverbreid in Afghanistan. In veel rurale delen van Afghanistan is seculiere wetgeving zelfs niet of nauwelijks bekend, waardoor de lokale interpretatie van de sharia wordt gehanteerd bij conflictbeslechting door lokale rechtbanken. De sharia-wetgeving is gebaseerd op de Koran, de uitspraken van de profeet en de interpretaties hiervan (*Ijma* en *Qais*). De interpretatie van de sharia kent grote verschillen per gebied.⁷³

In de delen van Afghanistan waar overwegend Pashtuns wonen wordt zowel op het platteland als in de steden recht gesproken volgens de Pashtun-traditie, de ‘Pashtunwali’. Conflicten worden beslecht in *shura*’s (raden) van ouderen en tribale hoofden en niet in rechtbanken.⁷⁴ Ook bij zware misdrijven wordt volgens dit systeem recht gesproken, waarbij vaak niet wordt voldaan aan internationale normen en standaarden.⁷⁵

In februari 2002 is door de toenmalige interim-regering een decreet uitgevaardigd waarmee alle decreten en wetten die gedurende het Talibanbewind zijn geïntroduceerd werden herroepen.⁷⁶ De meeste Taliban-decreten zijn niet op schrift gesteld en daardoor moeilijk inroepbaar door een nieuw bestuur. In de praktijk herroept de rechtsprekende macht zich dan ook niet op oude Taliban-decreten, maar op eigen interpretaties van de Koran. Veel rechters beschikken niet eens over de ‘normale’ geldende wetgeving.

Ministerie van Justitie

Het ministerie van Justitie wordt momenteel geleid door Abdul Rahim (Abbas) Karimi, een professor in de sharia-wetgeving uit de provincie Takhar. Karimi werd tot voor kort geassocieerd met de Hezb-i-Islami van Hekmatyar en de Jamiat-i-Islami van Rabbani. Tijdens een speech ter gelegenheid van de inauguratie van de tweede Juridische commissie (zie hierna) gaf Karimi aan dat de Koran grote delen van het recht open laat voor *ijtihad* (interpretatie). Daarnaast identificeerde hij verschillende terreinen waar nieuwe wetgeving volgens hem noodzakelijk was, waaronder het politiebureau en de rechten van verdachten.⁷⁷

Als gevolg van het slecht functioneren van de Juridische commissie heeft het ministerie van Justitie op diverse terreinen zelf wetgeving opgesteld, die

⁷³ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 3.

⁷⁴ Shura’s komen ook bij de meeste andere etnische groeperingen in Afghanistan voor.

⁷⁵ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 3.

⁷⁶ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 3.

⁷⁷ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 10.

implicaties kan hebben voor de democratische ontwikkeling van Afghanistan. Een voorbeeld hiervan is de in februari 2002 opgestelde Perswet.⁷⁸ Door het ministerie opgestelde wetgeving over gemeentelijke verkiezingen en politieke partijen was voor goedkeuring voorgelegd aan het kabinet. De VN was bij het opstellen van deze wetgeving niet geconsulteerd. Een concept-wet over sociale organisaties werd daarentegen wel voorgelegd aan UNAMA.⁷⁹

Juridische commissie

Er is veel kritiek op het functioneren van de op 22 mei 2002 door president Karzai ingestelde Juridische commissie. De meeste leden van de commissie bleken banden te hebben met diverse ministeries en het hooggerechtshof. De voordracht van de leden was door Karzai niet afgestemd met UNAMA. Het merendeel van de leden was afkomstig uit Kaboel en er waren weinig etnische groeperingen vertegenwoordigd in de commissie. Vanaf de inauguratie was sprake van onenigheden en conflicten tussen de leden. Daarnaast zou de president van het hooggerechtshof, Fazul Hadi Shinwari, ervoor hebben gewaarschuwd dat iedere Afghaan die met of in de Juridische commissie zou willen werken door het hooggerechtshof moet worden voorgedragen. Een duidelijke poging om de richting van de juridische hervormingen te controleren.⁸⁰

Nadat duidelijk werd dat de commissie geen vooruitgang had geboekt, werd de commissie in augustus 2002 ontbonden. Daarop werd op 2 november 2002 door Karzai een nieuwe commissie benoemd. Echter, nadat bleek dat Karzai geen vertegenwoordigers van de sjiitische minderheid had benoemd, werden voor de installatie van de commissie op 28 november 2002 twee extra leden aan de commissie toegevoegd. De commissie bestaat nu uit elf leden, waarvan grofweg de helft is opgeleid in het islamitische recht en de andere helft in het internationaal gangbare recht. Inmiddels is duidelijk geworden dat ook binnen de nieuw benoemde commissie sprake is van verschillen van inzicht tussen de leden, met name over de rol van de islam in de juridische sector.⁸¹

De vertraging die als gevolg van de perikelen rond de installatie van de Juridische commissie is opgetreden heeft serieuze gevolgen gehad. Juridische benoemingen die al zijn gedaan zullen moeilijk zijn terug te draaien. Daarnaast zijn wetten en

⁷⁸ Zie paragraaf 3.3.1.

⁷⁹ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 11.

⁸⁰ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/487, 21 oktober 2002), blz 7 en International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 12.

⁸¹ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 7 en International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 12.

presidentiële decreten uitgevaardigd zonder dat zij zijn getoetst aan een coherent hervormingsprogramma.⁸²

Constitutional drafting commission

De Constitutional drafting commission, belast met de voorbereiding van de nieuwe Afghaanse grondwet, is op 3 november 2002 geïnstalleerd. De commissie, onder leiding van vice-president Naematullah Shahrani, heeft begin maart 2003 een eerste concept van de grondwet voor commentaar aan de overgangsregering voorgelegd. Over de tekst is tot dusver niets bekend. Een grotere constitutionele commissie van ongeveer 30 leden heeft zich in maart 2003 over het concept gebogen en zal aanbevelingen doen. Het op basis daarvan aangepaste concept zal vervolgens in april en mei 2003 met religieuze leiders, juridische wetenschappers en tribale leiders in elk van de 32 provincies en met afgevaardigden van de Afghaanse diaspora worden besproken, waarna tussen 10 mei en 30 juni wijzigingen in de tekst worden aangebracht.⁸³ De internationale hulporganisaties die in Afghanistan actief zijn maken zich zorgen over het eerlijke verloop van het consultatieproces. Volgens de planning moet er in oktober 2003 een definitieve concept-versie van de grondwet gereed zijn, die in dezelfde maand door een constitutionele Loya Jirga (die kleiner zal zijn dan de nood-Loya Jirga van 2002) moet worden aangenomen.⁸⁴

Niet duidelijk is of dit streven zal worden gehaald, daar er sinds de inauguratie sprake is van onenigheid tussen de leden. Een van de meest ervaren leden, professor Fazelli, die ook betrokken is geweest bij het opstellen van de Grondwet van 1964, is ontevreden met de benoeming van Sharani tot voorzitter, omdat hij ervan wordt verdacht relaties te onderhouden met de fundamentalisten. Een ander lid, Rahim Sherzoy, is plaatsvervangend minister van Buitenlandse Zaken en moet als zodanig regelmatig invallen voor minister van Buitenlandse Zaken Abdullah. De twee vrouwelijke leden, die geen Europese talen spreken, zijn voormalige studenten van enkele andere leden. Hun rol beperkt zich voornamelijk tot verslaglegging.⁸⁵

Er bestaat vooralsnog onduidelijkheid over de concept-grondwettekst. De tekst is geheim en mogelijk circuleren twee teksten. Door de overgangsregering wordt benadrukt dat in de grondwet een balans moet worden gevonden tussen de islamitische beginselen en de internationale verdragen waarbij Afghanistan partij is.

⁸² International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 13.

⁸³ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/762, 18 maart 2003), blz. 5.

⁸⁴ UN news service, 13 januari 2003.

⁸⁵ Report of the Office of the EU Special Representative for Afghanistan (13 december 2002).

Commissie ter voorbereiding van gemeenteraad- en districtverkiezingen

Op 19 februari 2003 is een commissie geïnstalleerd die tot taak heeft wetgeving voor te bereiden met betrekking tot het houden van gemeenteraad- en districtverkiezingen. De commissie staat onder voorzitterschap van minister van Justitie Abdul Rahim Karimi. Daarnaast hebben onder andere de minister voor Vluchtelingenzaken Nazari, de vice-minister voor Hoger Onderwijs en drie leden van de Constitutional drafting commission zitting in de commissie. Naar verluidt zal de Canadese ngo 'Elections Canada' de commissie bij haar werkzaamheden gaan assisteren.

3.2 Toezicht

Mensenrechtencommissie

De Mensenrechtencommissie is in de eerste week van juni 2002 geïnstalleerd. De commissie bestaat uit elf leden, waaronder vijf vrouwen en vertegenwoordigers van de belangrijkste etnische groeperingen, en wordt voorgezeten door voormalig Minister van Vrouwenzaken Sima Samar.⁸⁶

Het presidentiële decreet op basis waarvan de Mensenrechtencommissie is geïnstalleerd, bevat een stevig mandaat voor de bescherming van de mensenrechten in Afghanistan. De commissie is onder meer belast met het opstellen van een nationaal actieplan voor *transitional justice* (zie hierna) en het onderzoek naar misstanden uit het verleden. Daarnaast moet de commissie garanderen dat nationale wetgeving consistent is met de verplichtingen die voortvloeien uit de internationale mensenrechtenverdragen waarbij Afghanistan partij is.⁸⁷ Ook is de commissie belast met advisering over de naleving van de mensenrechtenverdragen.⁸⁸

De commissie is geautoriseerd onderzoeken te initiëren in zowel individuele gevallen als in 'algemene situaties', waarbij de mensenrechten in het geding zijn. De commissie heeft daarbij de beschikking over quasi-juridische instrumenten als de mogelijkheid tot het dagvaarden en horen van getuigen. Ter facilitering van het onderzoek is de commissie voornemens kantoren te openen in Kandahar, Mazar-i-

⁸⁶ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 13.

⁸⁷ Zie paragraaf 3.1.1.

⁸⁸ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/487, 21 oktober 2002), blz. 6 en International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 13.

Sharif, Faizabad, Jalalabad, Gardez en Bamiyan.⁸⁹ Het kantoor in Herat is op 19 maart 2003, in aanwezigheid van onder meer Ismael Khan, geopend.

De werkgroepen die de commissie heeft ingesteld op het gebied van mensenrechtenonderwijs, controle en onderzoek, vrouwenrechten en transitional justice, hebben tot dusver nauwelijks concrete resultaten geboekt. Dit is vooral te wijten aan het feit dat leden van de werkgroepen zich met andere taken hebben beziggehouden.⁹⁰

Een uitzondering hierop vormt de werkgroep mensenrechtenonderwijs, die begin 2003 bekend heeft gemaakt dat mensenrechtenonderwijs vanaf 21 maart 2003 (het begin van het nieuwe Afghaanse schooljaar) een vast onderdeel van het curriculum zal worden. Voorafgaand hieraan zullen eerst enkele pilot-projecten op enkele scholen in Kaboel plaatsvinden, om het publiek na 23 jaar burgeroorlog aan dit fenomeen te laten wennen.

Aan de andere kant is de commissie in toenemende mate geïntegreerd in de door de VN uitgevoerde monitoring- en onderzoekswerkzaamheden op het terrein van de mensenrechten. De commissie nam onder meer deel aan het door UNAMA in november 2002 gedane onderzoek naar de omstandigheden in de gevangenis van Sheberghan en het politie-ingrijpen bij de studentendemonstraties op de Universiteit van Kaboel, waarbij een aantal studenten werd doodgeschoten. Het laatstgenoemde onderzoek werd zelfs door de commissie geïnitieerd.⁹¹

Ook hebben de leden in de afgelopen maanden trainingen gevolgd met betrekking tot de naleving van mensenrechten. Daarnaast wordt steeds meer samengewerkt met de Juridische commissie en de Constitutional drafting commission.⁹²

De Mensenrechtencommissie is ook vertegenwoordigd in de Terugkeercommissie voor het noorden.⁹³

⁸⁹ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003); International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 14.

⁹⁰ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 14.

⁹¹ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security (A/57/487, 21 oktober 2002)*, blz. 6 en International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 14.

⁹² Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003).

⁹³ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 14. Zie ook paragraaf 3.4.3.

Transitional Justice

De vraag hoe om te gaan met misdrijven en mensenrechtenschendingen die zijn begaan tijdens voormalige regimes is een heikel punt in Afghanistan. De situatie in Afghanistan is op dit gebied zeer complex, gezien de lange periode waarin door verschillende regimes en oppositiegroepen ernstige en systematische mensenrechtenschendingen zijn gepleegd.

Alhoewel diverse Afgaanse regeringsfunctionarissen, waaronder president Karzai, zich hebben uitgesproken voor het onderzoeken en berechten van mensenrechtenschenders en oorlogsmisdadigers, stuit de opzet van een dergelijk reconciliatieproces op verschillende obstakels. Het belangrijkste obstakel is dat veel van de verantwoordelijken voor mensenrechtenschendingen nog altijd prominente posities in de Afgaanse politiek bekleden en intensief betrokken zijn (geweest) bij de politieke transformatie die na de val van het Talibanbewind is ingezet. Daarnaast zijn de instituties die noodzakelijk zijn voor reconciliatie, zoals het leger, de politie en het justitieapparaat, zwak, niet aanwezig of in handen van personen waarvan bekend is dat zij zichzelf schuldig hebben gemaakt aan mensenrechtenschendingen. Ook vinden in Afghanistan nog altijd mensenrechtenschendingen plaats, die de geloofwaardigheid van het reconciliatieproces aantasten en de etnische tegenstellingen verdiepen. Een ander obstakel vormt de beschikbaarheid van bewijsmateriaal. Alhoewel er onder de opeenvolgende Afgaanse regimes niet systematisch bewijsmateriaal is vergaard, is bij de internationale gemeenschap wel veel documentatie voorhanden. De beschikbaarheid van deze documentatie zal in grote mate afhangen van de bereidheid van de internationale gemeenschap dit ter beschikking te stellen van een eventueel reconciliatieproces. Ten slotte hebben coalitie-eenheden wapens geleverd aan regionale commandanten in de strijd tegen de Taliban en Al Qaida. Hierbij is niet gekeken of de betreffende commandanten in het verleden betrokken zijn geweest bij mensenrechtenschendingen. Sommige commandanten die in het verleden mensenrechtenschendingen hebben begaan, hebben de wapenleveranties gebruikt om hun milities en hun eigen positie te versterken.⁹⁴

De speciale VN-rapporteur voor buitengerechtelijke, standrechtelijke en willekeurige executies in Afghanistan, Asma Jahangir, heeft op 10 januari 2003 tijdens een seminar over Afgaanse vrouwen in Peshawar voorgesteld een commissie op te zetten die onderzoek moet gaan verrichten naar

⁹⁴ United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan* (A/57/309, 13 augustus 2002), blz. 17; Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 4 en International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 15 –19.

mensenrechtenschendingen die in de afgelopen 23 jaar in Afghanistan hebben plaatsgevonden.⁹⁵

Met de toetreding van Afghanistan tot het Statuut van Rome op 10 februari 2003, krijgt het Internationaal Strafhof (ICC) rechtsmacht over oorlogsmisdaden in Afghanistan. Het betreft hier alleen oorlogsmisdaden die na de oprichting van het Hof op 1 mei 2002 zijn begaan.⁹⁶ De internationaal opererende mensenrechtenorganisaties verwelkomen deze stap van de regering-Karzai en beschouwen het als een duidelijk signaal aan de Afghaanse krijgsheren dat zij zich bij het ICC te verantwoorden hebben indien zij zich schuldig maken aan en/of aanzetten tot mensenrechtenschendingen of nalaten deze schendingen te bestrijden.

Aanwezigheid (internationale) mensenrechtenorganisaties

In Afghanistan aanwezige internationale en mensenrechtenorganisaties leveren een bijdrage aan het toezicht op de naleving van de mensenrechten in het land. Het aantal in Afghanistan aanwezige organisaties groeit. Afghaanse ngo's, zowel die vanuit Pakistan naar Afghanistan zijn verhuisd als die ter plekke zijn opgericht, ontplooiën activiteiten in Afghanistan op zeer uiteenlopende gebieden.⁹⁷

UNAMA heeft diverse onderzoeken uitgevoerd naar mensenrechtenschendingen, waaronder de condities in de gevangenis van Sheberghan, aanvallen op minderheden en internationale hulpverleners in het noorden en intimidaties van afgevaardigden naar de Loya Jirga. Momenteel voert UNAMA een onderzoek uit naar de toedracht rond de massamoord op Taliban- en Al Qaida-gevangenen in Mazar-i-Sharif in december 2001.⁹⁸

De eenheid van UNAMA die zich bezig houdt met onderzoek naar mensenrechtenschendingen heeft geen retroactief mandaat. De onderzoeken betreffen alleen huidige zaken. Belangrijkste reden hiervoor is dat er eerst van Afghaanse zijde moet worden besloten hoe om te gaan met het verzoeningsproces en wandaden uit het verleden. Onderzoeken van UNAMA zouden de facto al richting geven aan een keuze die de Afghanen zelf moeten maken. Over specifieke zaken doet de eenheid geen mededelingen.

Ook ISAF houdt toezicht op de naleving van mensenrechten door tijdens patrouilles door Kaboel klachten van de bevolking in ontvangst te nemen. Indien mogelijk worden de verantwoordelijken hierop aangesproken, met name wanneer het gaat om politiefunctionarissen die de burgerbevolking lastig vallen.

⁹⁵ BBC-news, 11 januari 2003.

⁹⁶ ANP, 11 februari 2003.

⁹⁷ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 7.

⁹⁸ Zie paragraaf 3.3.9.

In Afghanistan zijn voorts mondiaal opererende mensenrechtenorganisaties als Amnesty International en Human Rights Watch actief.

3.3 Naleving en schendingen

De mensenrechtensituatie in Afghanistan blijft reden geven tot bezorgdheid. In het hele land vinden nog altijd mensenrechtenschendingen plaats. De mensenrechtenschendingen zijn verbonden met, en komen voort uit, de veiligheidssituatie in het land en de verstoorde machtsbalans tussen de centrale regering en de provincies en tussen de regeringsleden onderling. De centrale regering heeft geen effectieve macht buiten Kaboel. Een belangrijk probleem is dan ook dat de overgangsregering niet het monopolie bezit op de bestrijding van geweld en de toepassing van het recht. Daarnaast bevindt Afghanistan zich na 23 jaar van oorlog in een zeer vroege fase van wederopbouw. Instituties als rechtbanken functioneren nog niet of nauwelijks. De omgang tussen mannen en vrouwen wordt nog altijd bepaald door strikte regels en tradities, waarbij uitsluiting van vrouwen de regel is.⁹⁹

Mensenrechten worden in Afghanistan door verschillende partijen en om verschillende redenen geschonden. Het gaat om afrekeningen, wraakacties, (oude) vetes en vijandschappen en de uitschakeling van politieke rivalen.

Er zijn geen aanwijzingen dat de overgangsregering op systematische wijze mensenrechten schendt. President Karzai blijft mensenrechten en goed bestuur promoten. Wel zijn incidenteel mensenrechten geschonden door enkele organen van de overgangsregering, zoals de veiligheidsdienst, het leger, de politie en aan de regering verbonden lokale commandanten die ook banden hebben met regionale krijgsheren. Het is niet duidelijk in hoeverre de overgangsregering de capaciteit en de politieke wil heeft deze schendingen te onderzoeken en te stoppen. Opgemerkt kan worden dat zowel president Karzai als andere ministers hebben geprobeerd zich te mengen in lokale rivaliteiten om op die manier mensenrechtenschendingen te stoppen.

3.3.1 Vrijheid van meningsuiting

Officieel standpunt overgangsregering

Officieel ondersteunt de overgangsregering vrijheid van meningsuiting en persvrijheid.¹⁰⁰ Van 14 tot 17 december 2002 werd in Kaboel een seminar

⁹⁹ United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/762, 18 maart 2003), blz. 11.

¹⁰⁰ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 9.

gehouden met als doel de Afghaanse Perswet te herzien. De Perswet van begin 2002 zorgde voor onvrede bij het International Press Institute vanwege de sterk regulerende rol van de regering door middel van een ingewikkeld systeem van vergunningen en toestemmingen, waarbij ook de sharia een rol speelde. Tevens werden er in de wet restricties opgelegd aan de buitenlandse media.¹⁰¹ Tijdens het seminar werd een verklaring gegeven door de minister van Informatie en Cultuur, Abdul Hamid Mobarez, waarin hij stelde dat de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid onderdeel moet gaan uitmaken van de nieuwe grondwet. Ondanks deze verklaring is de omstreden Perswet tot op heden nog niet herzien.¹⁰²

Tijdens het seminar werd ook een elf koppige commissie opgericht die een vrije unie van Afghaanse journalisten moet gaan vormen. Zij moeten gaan zorgen voor de vorming van professionele en onafhankelijke media in Afghanistan. De commissie staat onder leiding van voorzitter Ahmad Zia Rafat.¹⁰³

Vrijheid van meningsuiting in de praktijk

De vrijheid van meningsuiting wordt in geheel Afghanistan gehinderd door de angst voor repercussies van de legers van de machthebbers in de provincies en de veiligheidsdienst NDS¹⁰⁴ in Kaboel. Afghanen die kritisch staan ten opzichte van een verdere islamisering van de Afghaanse samenleving, hebben aangegeven bang te zijn om openlijk voor hun mening uit te komen.¹⁰⁵ Als gevolg daarvan passen veel journalisten zelfcensuur toe.¹⁰⁶

De hoofdredacteur van het in Kaboel verschijnende weekblad 'Farda', Abdul Gafur Itiqad, werd half december 2002 voor enkele dagen opgepakt na het publiceren van een cartoon van de Afghaanse president Karzai. Karzai was op dat

¹⁰¹ Zie het Algemeen ambtsbericht 'Afghanistan. Augustus 2002' van 19 augustus 2002 met kenmerk DPV/AM-772662.

¹⁰² Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 9 en International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 11.

¹⁰³ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 9. In de commissie hebben de volgende leden zitting: Mohammad Ali Alizada, Ahmad Zia Siamak, Latifa Saidi Popal, Sher Aqa Shayan, Soraya Parlika, Mohammad Yusuf Siamak, Mohammad Shuayb Safi, Najibullah Achikzai, Abdullah Watandar en Mohammad Ali Qayum (RFE/RL Afghanistan Report, 2 januari 2003).

¹⁰⁴ De nationale veiligheidsdienst wordt in de volksmond nog wel met de oude namen aangeduid (bijvoorbeeld *Estekhbarat*, zoals de dienst onder de Taliban werd genoemd), maar heet officieel *Riasat-i Amniat-i Melli* (nationaal veiligheidsdirectoraat). Vooralsnog wordt hiervoor de afkorting NDS ('National Directorate for Security') gebruikt.

¹⁰⁵ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 8 en Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 8.

¹⁰⁶ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 9.

moment in het buitenland. De order voor de arrestatie werd gegeven door vice-president Maarschalk Fahim. Na terugkeer van Karzai beval hij Itiqad's vrijlating.¹⁰⁷

Diverse bladen in Kaboel hebben na kritische publicaties over de overheid of andere onderwerpen bedreigingen ontvangen. De hoofdredacteur van de overheidskrant 'Anis' en het onafhankelijke weekblad 'Mashal-e-Democracy' heeft anonieme telefonische bedreigingen ontvangen na de publicatie van enkele kritische artikelen over de Afghaanse regering.¹⁰⁸

Op 21 januari 2003 werd in Kaboel op last van de president van het hooggerechtshof, Fazul Hadi Shinwari, kabeltelevisie verboden. Volgens Shinwari zou kabeltelevisie in strijd zijn met de islamitische moraal. Volgens hoge regeringsfunctionarissen gaat het slechts om een tijdelijke maatregel. Na registratie van de zenders, zouden zij weer mogen uitzenden.¹⁰⁹

Ook heeft Shinwari bepaald dat het niet langer is toegestaan dat vrouwen op de staatstelevisie zingen. Vrouwen zijn wel betrokken bij de presentatie en/of productie van radio- en tv-uitzendingen, alsmede bij de (artistieke) uitvoering van producties, bijvoorbeeld als actrice.

De situatie buiten Kaboel lijkt slechter te zijn. Door de overheid uitgegeven bladen zeggen te zijn bedreigd door lokale krijgsheren, terwijl onafhankelijke publicaties door de lokale overheden aan censuur zijn onderworpen. De meeste publicaties zijn verbonden aan lokale krijgsheren of groeperingen.¹¹⁰

In de door generaal Abdul Rashid Dostum en generaal Mohammed Atta gecontroleerde provincies Badghis, Baghlan, Balkh, Faryab, Jowzjan, Kunduz, Samagan, Sar-i-Pol en Takhar in het noorden staan journalisten onder constante controle van de lokale autoriteiten en hebben zij te vrezen voor hun veiligheid wanneer zij informatie verzamelen over gevoelige onderwerpen als de massamoord onder Taliban- en Al Qaida-aanhangers eind 2001.¹¹¹ Een lokale cameraman werd geslagen door troepen van Dostum, nadat hij filmmateriaal over

¹⁰⁷ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 10 en RFE/RL Afghanistan Report, 2 januari 2003.

¹⁰⁸ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 8 en RFE/RL Afghanistan Report, 2 januari 2003.

¹⁰⁹ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 9, Reuters, 21 januari 2003, Mashhad voice of Iran en Hong Kong AFP, 22 januari 2003.

¹¹⁰ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 10.

¹¹¹ Zie paragraaf 3.3.9.

de massagraven in Dasht-i-Leili had doorverkocht en ooggetuigen had geïnterviewd.¹¹²

Het verbod van Shinwari op kabeltelevisie heeft in de door Dostum gecontroleerde gebieden geen effect gehad. Dostum heeft de volledige controle over de radio- en tv-stations ('RTV Balkh') binnen zijn territorium. Veel uitzendingen worden overgenomen van de Oezbeekse televisie. Het verbod van Shinwari op zingende Afghaanse vrouwen zou een averechtse uitwerking hebben gehad. Sinds het verbod zouden opvallend vaker zingende Afghaanse vrouwen op RTV Balkh te zien zijn geweest.

In de zuidelijke provincies Kandahar, Helmand en Zabol verschijnen nauwelijks onafhankelijke publicaties. De hoofdredacteur van de in deze provincies verschijnende overheidspublicatie 'Tolu-e-Afghan' is met de dood bedreigd na de publicatie van een anoniem artikel waarin hooggeplaatste douanefunctionarissen van corruptie werden beschuldigd.¹¹³

De autoriteiten in de provincie Herat hebben welhaast complete controle over de vrijheid van meningsuiting. De pers, burgerlijke instanties, universiteiten en werkplaatsen worden door de provinciale autoriteiten onder leiding van Ismael Khan gecontroleerd. De oprichting van onafhankelijke media is van overheidswege verboden en de weinige organisaties die actief zijn, worden nauwlettend door de overheid in de gaten gehouden. Khan heeft de pers verboden te schrijven over zijn regering, zijn troepen, de voortdurende gevechten tussen zijn troepen en andere krijgsheren in de regio, vrouwenrechten en andere onderwerpen.¹¹⁴

In de door Ismael Khan gecontroleerde gebieden in het westen van Afghanistan kunnen met name radio en tv-uitzendingen uit en/of onder de invloedssfeer van Iran worden ontvangen. Begin maart 2003 heeft Khan via het provinciale 'Guidance and Pious Legacies Department' (een afgeleide van het ministerie van 'Vice and Virtue' tijdens het Talibanbewind) de volgende verboden laten afkondigen:

- verbod op vertoon van per satelliet te ontvangen tv-uitzendingen en buitenlandse video's. Dit verbod geldt met name in hotels, restaurants en soortgelijke publieke ruimtes;

¹¹² U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 8 en K. Troy, 'Life and death with warlords', in: *Far Eastern Economic Review* (12 december 2002), blz. 25.

¹¹³ Institute for War and Peace Reporting, 'Afghan recovery report', 20 december 2002.

¹¹⁴ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 8 en Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

- verbod op verkoop van video's met buitenlands beeldmateriaal;
- verbod op verkoop of vertoning van filmposters, ongeacht de (al dan niet zinnenprikkelende) afbeelding daarop.¹¹⁵

Tijdens en na de Loya Jirga zijn journalisten door agenten van Khan geïntimideerd. Zo is de hoofdredacteur van de nieuwsbrief 'Takhassos', Mohammad Rafiq Shahir, na publicatie van kritische artikelen over de autoriteiten in Herat en mogelijke corruptie in wederopbouwprojecten in maart en april 2002 gearresteerd en geslagen. Na zijn vrijlating heeft 'Takhassos' zich enkel nog lovend over de autoriteiten uitgelaten. De in de provincie Herat al sinds de Talibanperiode verschijnende publicatie 'Aurang Hashtum', werd door Khan verboden, omdat het rapporteerde over de dagelijkse economische en sociale problemen in de regio.¹¹⁶

De ngo 'Reporters without borders' ventileerde onlangs haar zorg naar aanleiding van de bedreiging van Syed Anwar, verbonden aan 'The Frontier Post' waarvan de redactie in Peshawar, Pakistan is gevestigd. Syed werd bezocht door twee vertegenwoordigers van Hazrat Ali, de leider van het regionale legerkorps in de provincie Nangarhar.¹¹⁷ Het bezoek vond plaats naar aanleiding van persartikelen op 15 en 16 februari 2003 waarin Ali's betrokkenheid bij papaversteelt, drugsmokkel, kidnapping, afpersing en het faciliteren van ontsnappingen van Al Qaida-leden aan de kaak werd gesteld. Overigens zou door de autoriteiten te Jalalabad de verkoop van 'The Frontier Post' in de provincie Nangarhar sinds 18 februari 2003 zijn verboden.

Internet

In Afghanistan is een aantal bedrijfjes actief die toegang tot internet aanbieden:

- de Afghan Wireless Communications Company (AWCC) heeft in de zomer van 2002 in Kaboel het eerste internet-café van Afghanistan geopend. Thans zijn in Kaboel drie internet-café's open, die voor iedereen toegankelijk zijn;
- Neda Telecommunications (een private joint-venture tussen Afgaanse, Oostenrijkse en Amerikaanse ondernemers) zal binnenkort het AWCC-monopolie op internet in Kaboel gaan doorbreken, hetgeen vermoedelijk tot prijsverlaging zal leiden;
- in Kandahar is begin 2003 door de firma Atahad het eerste internet-café geopend.

¹¹⁵ The News, 4 maart 2003.

¹¹⁶ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 8 en Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

¹¹⁷ Zie ook paragraaf 2.3.6 onder 'Jalalabad'.

De internet-café's zijn voor een ieder tegen betaling van het gebruikstarief toegankelijk. Wel moet worden opgemerkt dat het grootste deel van de Afghanen analfabeet is en nog nooit van internet heeft gehoord.

3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

De vrijheid van vereniging en vergadering wordt in geheel Afghanistan gehinderd door de angst voor repercussies en/of represailles van de legers van de machthebbers in de provincies en de veiligheidsdienst NDS in Kaboel.¹¹⁸

Het ministerie van Justitie heeft een concept-wet inzake politieke partijen opgesteld. De letterlijke tekst is niet bekend. Wel is duidelijk dat de wet buitenlandse steun aan politieke partijen verbiedt om beïnvloeding door de buurlanden te voorkomen.

De in Afghanistan actieve politieke partijen zijn vaak de oude mudjahedin-partijen die in veel gevallen door krijgsheren worden geleid. Daarnaast bestaan de niet strak georganiseerde groep rond de voormalige koning (de 'Rome-groep') en enkele andere groeperingen die beschouwd kunnen worden als politieke partijen-in-wording. Voorts doen veel geruchten de ronde over de oprichting van nieuwe politieke partijen rond de huidige regeringsleden.¹¹⁹

Op 10 maart 2003 is in Kaboel het 'National Democratic Front' (NDF) opgericht als koepelorganisatie van politiek gelijkgezinde partijen. Het NDF zou bestaan uit de volgende partijen: Mashal-i-Democracy, National Democratic Council of Afghanistan, National Progressive Council of Afghanistan, Protectors of Peace and Democracy, Republican Party, Union of Democracy of Afghanistan, Movements for Peace and Democracy, Democrats Center of Afghanistan, Welfare and Justice Party en Afghanistan Women's Party. Het NDF wordt financieel gesteund door het Amerikaanse National Democratic Institute.

Volgens de ILO zijn er in Afghanistan drie organisaties actief die de rechten van werknemers vertegenwoordigen: de 'Central council of national unions', de 'All Afghan federation of labour unions' en de 'All Afghan federation of trade unions'. De tijdens de Sovjetbezetting opgerichte 'Central council of the national union' wordt door de ILO als representatieve vakbond gezien. De beide andere

¹¹⁸ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 8.

¹¹⁹ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 8. Zie ook paragraaf 3.3.2 van het Algemeen ambtsbericht Afghanistan van 19 augustus 2002 met kenmerk DPV/AM-772662.

organisaties voldoen volgens de ILO niet aan de eisen die aan een vakbond worden gesteld.¹²⁰ Er zijn geen werkgeversorganisaties actief in Afghanistan.¹²¹

In Kaboel hebben in de verslagperiode enkele demonstraties plaatsgevonden. Op 12 en 13 november 2002 werd een studentendemonstratie in Kaboel bloedig door de Afghaanse politie neergeslagen.¹²² In februari 2003 heeft in Kaboel een kleine demonstratie van oorlogsinvaliden plaatsgevonden.

Bij verschillende gelegenheden in 2002 werden in Herat de bazaar en de universiteit door troepen van Ismael Khan gesloten, waarna studenten en winkelpersoneel werden gedwongen bijeenkomsten en ceremonies die door Khan waren georganiseerd bij te wonen. Personen die weigerden werden gestraft. Zo werd een leraar ontslagen door het onderwijsdepartement in Herat nadat hij had geweigerd lessen te stoppen, opdat scholieren een door Khan georganiseerde militaire parade konden bijwonen. Op 9 september 2002 werd een winkeleigenaar door troepen van Khan geslagen, nadat hij zijn winkel niet op tijd had gesloten voor een bijeenkomst ter nagedachtenis van Ahmed Shah Massoud.¹²³

3.3.3 Vrijheid van godsdienst en overtuiging

De macht van de conservatieve islamitische krachten in Afghanistan is groot.¹²⁴ Afghanistan blijft een islamitische staat, hetgeen ook naar voren komt uit de officiële naam van het land, 'the Transitional Islamic State of Afghanistan'. De sharia zal een van de fundamenteën gaan vormen van de nieuwe grondwet.¹²⁵

Sinds de val van het Talibanbewind is vooruitgang geboekt op het gebied van vrijheid van godsdienst en overtuiging. In de thans geldende Grondwet van 1964 wordt de islam weliswaar aangemerkt als de 'heilige religie', maar het praktiseren van andere religies is formeel niet verboden. Atheïsme daarentegen wordt als geloofsverzaking beschouwd en aan atheïsten kan de doodstraf worden opgelegd.¹²⁶

¹²⁰ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No.9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 11.

¹²¹ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 8.

¹²² Zie ook paragraaf 3.3.9.

¹²³ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 9 en Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

¹²⁴ Zie paragraaf 3.3.3 van het Algemeen ambtsbericht Afghanistan van 19 augustus 2002 met kenmerk DPV/AM-772662.

¹²⁵ Zie paragraaf 3.1.2.

¹²⁶ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 9 en U.S. Department of State, *International Religious Freedom Report 2002: Afghanistan* (Washington, 7 oktober 2002), blz. 3.

Het is niet bekend of aanhangers van andere religies dan de islam in de praktijk problemen ondervinden bij het praktiseren van hun religie. Er zijn geen aanwijzingen dat dit het geval zou zijn.¹²⁷

Over de positie van Hindoes en Sikhs doen tegengestelde berichten de ronde. Zo meldden afgevaardigden van Hindoes en Sikhs naar de nood-Loya Jirga in juni 2002 dat zij niet langer onderdrukt werden en zich vrij voelden hun religie te praktiseren.¹²⁸ Onder het Talibanbewind werden Hindoes gedwongen zich te onderscheiden van de moslimbevolking door het dragen van een geel merkteken.¹²⁹ Daarentegen meldt het 'Institute for War and Peace reporting' dat Hindoes en Sikhs onder meer op scholen zouden worden gediscrimineerd.¹³⁰

In de loop van 2002 is in Herat door Ismael Khan een groeiend aantal restricties en verboden opgelegd, die op zijn interpretatie van de sharia zijn gebaseerd. Zowel mannen als vrouwen zijn verplicht niet-westerse, islamitische kleding te dragen. Vrouwen moeten de *burqa* of gesloten *chadori* dragen, terwijl het mannen is verboden stropdassen te dragen. Alle mannen, zowel Afghanen als buitenlanders, is het verboden handen te schudden met Afghaanse vrouwen. Afghaanse mannen mogen ook geen handen schudden met buitenlandse vrouwen. Personen die 'ondeugdelijke misdaden' begaan, zoals bijvoorbeeld het drinken van alcohol, worden publiekelijk vernederd door hun hoofden kaal te scheren of door hen op de televisie te kapittelen. Westerse muziek en films mogen niet worden vertoond of worden verkocht. In oktober 2002 werden verschillende muziek- en videowinkels gesloten door heropgerichte religieuze politie-eenheden.¹³¹ Daarbij werden honderden video's, muziekcassettes en filmposters in beslag genomen en later publiekelijk verbrand.¹³² Het is niet bekend in hoeverre deze restricties worden afgedwongen en of de maatregelen van structurele aard zijn.

In 2002 hebben politie-eenheden meerdere malen huwelijksfeesten in Kaboel verstoord, waarbij werd aangegeven dat de muziek die werd gespeeld 'illegaal'

¹²⁷ U.S. Department of State, *International Religious Freedom Report 2002: Afghanistan* (Washington, 7 oktober 2002), blz. 3.

¹²⁸ U.S. Department of State, *International Religious Freedom Report 2002: Afghanistan* (Washington, 7 oktober 2002), blz. 6.

¹²⁹ Zie paragraaf 3.3.2 van het Algemeen ambtsbericht 'Situatie in Afghanistan' van 21 juni 2001 met kenmerk DPC/AM-704362.

¹³⁰ Institute for War and Peace Reporting, maart 2003

¹³¹ Onder het Talibanbewind beschikte het ministerie 'Ter bevordering van de deugd en ter voorkoming van de ondeugd' ('Vice and virtue') over eigen religieuze politie-eenheden ter handhaving van de zeden. Deze eenheden waren berucht voor hun gewelddadige optreden tegen overtreders van de Taliban-interpretatie van de sharia.

¹³² Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

was. Bij sommige van deze acties werden de muzikanten gearresteerd en geslagen. Er zijn berichten dat heropgerichte religieuze ('*vice and virtue*') eenheden door Kaboel patrouilleren, waarbij vrouwen zonder burqa en mannen in Westerse kleding zouden worden geïntimideerd.¹³³ Deze berichten kunnen echter niet worden bevestigd.

In de provincie Zabol zijn religieuze politie-eenheden actief. Zij hebben zich schuldig gemaakt aan het intimideren van vrouwen, leraren, journalisten en kandidaten voor de Loya Jirga. Daarnaast hebben zij winkels in brand gestoken die videobanden, cassettebandjes en filmposters verkochten.¹³⁴

In Gardez zijn onbekenden een intimidatie-campagne begonnen door folders te verspreiden waarin eigenaren van videotheken werden gewaarschuwd te stoppen met de verkoop van videobanden. Bij een bomexplosie in september 2002 werden vier videotheken vernietigd en raakten er acht beschadigd.¹³⁵

3.3.4 Bewegingsvrijheid

Afghaanse burgers hebben het recht om vrij te reizen binnen en buiten Afghanistan. Reizigers tussen de grote steden in Afghanistan meldden dat afpersing, roof en gewelddadigheden regelmatig voorkomen, in de meeste gevallen door gewapende eenheden. Chauffeurs van vrachtwagens en bussen worden bij militaire controlepunten gedwongen 'belasting' te betalen, waarbij lokale etnische minderheden vaak meer moeten betalen dan anderen. Personen die weigerden te betalen, liepen het risico uit hun auto's getrokken te worden, te worden geslagen of te worden gearresteerd.¹³⁶

In geheel Afghanistan bevinden zich naar schattingen van de VN nog 5 tot 7 miljoen landmijnen en meer dan 750.000 stuks niet-geëxplodeerde munitie, waarvan het merendeel afkomstig is uit de periode van de Sovjet-bezetting. Ondanks dat veel mijnevelden in kaart zijn gebracht, vallen er nog dagelijks slachtoffers. Tot dusver zouden naar schattingen van de VN ten minste 400.000

¹³³ Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan*., www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003.

¹³⁴ Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan*., www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003.

¹³⁵ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 6.

¹³⁶ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 10 en Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan*., www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003.

personen zijn gedood of verwond door landmijnen. Voor een overzicht van de in kaart gebrachte mijnengebieden zie bijlage II.¹³⁷

Een aparte categorie niet-geëxplodeerde munitie vormen de clusterbommen die door coalitie-eenheden in de strijd tegen de Taliban en Al Qaida boven Afghanistan zijn afgeworpen. Volgens het ICRC zijn er tot en met november 2002 ten minste 127 burgerdoden gevallen als gevolg van niet-geëxplodeerde onderdelen van clusterbommen. Niet-geëxplodeerde clusterbom-onderdelen blijven burgers doden en vormen een gevaar voor de burgerbevolking.¹³⁸

De bewegingsvrijheid van vrouwen is beperkt als gevolg van aan hen opgelegde restricties, die veelal nog zijn gebaseerd op door de Taliban opgelegde regels.¹³⁹ Overigens waren ook voor het aan de macht komen van de Taliban cultureel bepaalde restricties van kracht.

3.3.5 Rechtsgang

Het rechtssysteem in Afghanistan kent vele tekortkomingen. De mogelijkheden en de middelen van het politieapparaat om verdachten van misdrijven te arresteren zijn beperkter geworden ten opzichte van voorgaande regimes. Daarnaast is de capaciteit van het rechtssysteem beperkt, daar er onvoldoende opgeleide rechters zijn. Ook zijn veel gerechtshoven tijdens gewapende conflicten vernietigd of geplunderd. Het rechtssysteem varieert van gebied tot gebied en wordt sterk beïnvloed door de lokale autoriteiten.¹⁴⁰

Afghanistan kent twee soorten rechtbanken: de algemene rechtbanken en de speciale rechtbanken. De algemene rechtbanken kennen een indeling naar district, provincie en hooggerechtshof. Het hooggerechtshof bestaat uit een aantal afdelingen, waaronder strafrecht, civiel en publiek recht, handelsrecht en recht met betrekking tot de openbare orde. Binnen de provinciale rechtbanken zijn twee verschillende categorieën te onderscheiden. De belangrijkste provinciale rechtbanken bevinden zich in Kaboel, Herat, Kandahar, Nangahar en Balkh en kennen een indeling naar strafrecht, civiel en publiek recht, handelsrecht, recht met betrekking tot de openbare orde en verkeersrecht. De overige provinciale rechtbanken bestaan uit dezelfde afdelingen, met uitzondering van het verkeersrecht. Ten slotte kent ieder district en iedere stadszone een rechtbank van

¹³⁷ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 7 en United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan (A/57/309, 13 augustus 2002)*, blz. 20.

¹³⁸ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 6.

¹³⁹ Zie paragraaf 3.4.4.

¹⁴⁰ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 5.

eerste aanleg. Kaboel heeft zestien rechtbanken van eerste aanleg. Deze rechtbanken hebben alleen jurisdictie binnen hun zone.¹⁴¹

Een apart systeem van speciale rechtbanken wordt gevormd door de familie- en kinderrechtbanken. Vanaf mei 2002 is in Kaboel een kinderrechtbank operationeel, waarvan de jurisdictie beperkt is tot Kaboel. Er is nog geen familierechtbank. Vrouwelijke rechters dringen aan op snelle hervorming van het familierecht, omdat veel wetgeving – speciaal de wetgeving inzake scheidingen – discriminerend is jegens vrouwen.¹⁴²

Volgens de Grondwet van 1964 behoort de *loya saranwal* (openbare aanklager) tot de uitvoerende macht. In de wetgeving van de *saranwali* (bureau van de openbare aanklager) is bepaald dat de *loya saranwal* de ‘persoon van de minister van Justitie’ is. In 1981 werd door de toenmalige regering echter een apart bureau van de openbare aanklager opgericht. Dit systeem is overgenomen door de huidige overgangsregering.¹⁴³

Het bureau van de openbare aanklager wordt, net als alle andere veiligheidsorganen van de overgangsregering, momenteel gedomineerd door leden van de Shura-i Nazar.¹⁴⁴ De Shura-i Nazar heeft de controle over het huidige rechtsapparaat.¹⁴⁵

De huidige president van het hooggerechtshof, Fazul Hadi Shinwari, is een voormalig hoofd van een *madrassa* (Koranschool) in Peshawar en een bondgenoot van de krijgshoofd Abdul Rasul Sayyaf, leider van de Ittehad-i-Islami. Shinwari werd kort voor de conferentie van Bonn door president Burhanuddin Rabbani benoemd en daarna in december 2001 en juni 2002 herbenoemd door president Karzai als leider van respectievelijk de interim-regering en de overgangsregering. De herbenoeming van Shinwari, een uitgesproken voorstander van de sharia-wetgeving en lijfstraffen, is kenmerkend voor de grote invloed van de conservatieven op het staatsvormingsproces. De herbenoeming lijkt ook een

¹⁴¹ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 9 en Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 4.

¹⁴² International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 9.

¹⁴³ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 9.

¹⁴⁴ De Shura-i Nazar is de militaire vleugel van Rabbani's Jamiat-i-Islami en bestaat overwegend uit Tadzjiken uit de Pansjir-vallei. Leden van de Shura-i Nazar zijn momenteel zeer sterk vertegenwoordigd in de Afghaanse overheid.

¹⁴⁵ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 9.

concessie te zijn geweest aan Sayyaf, wiens factie geen ministerspost kreeg toebedeeld.¹⁴⁶

Er speelt een aantal problemen rond de (her)benoeming van Shinwari. Ten eerste is hij veel ouder dan de in de Grondwet van 1964 vastgestelde maximum leeftijd van 60 voor een nieuw-benoemde president van het hooggerechtshof. Daarnaast heeft hij geen opleiding genoten in het internationaal gangbare recht, hetgeen niet in overeenstemming is met de onder artikel 105 van de grondwet gestelde opleidingseisen.¹⁴⁷

Shinwari heeft het hooggerechtshof in 2002 sterk uitgebreid met de benoeming van 137 rechters, veel meer dan de negen die in de Grondwet van 1964 staan genoemd. Van de benoemde rechters zijn er 36 publiek bekend. De meesten van hen hebben een minimale opleiding in het islamitisch recht en geen enkele opleiding in het Afghaanse of het internationaal gangbare recht gevolgd. Sommigen zijn duidelijk benoemd vanwege hun connecties met politieke leiders. Shinwari heeft geen enkele vrouw benoemd.¹⁴⁸

De benoeming van de conservatieve rechters kan consequenties hebben voor de lange termijn. In de Grondwet van 1964 is bepaald dat de koning benoemingen van rechters van het hooggerechtshof pas na tien jaar kan herzien. Daarnaast kunnen benoemingen ongedaan worden gemaakt door een ingewikkeld proces waarin twee wetgevingsafdelingen zijn betrokken, die momenteel (nog) niet bestaan.¹⁴⁹

3.3.6 Arrestaties en detenties

De verantwoordelijkheid voor de situatie in de gevangenissen van de centrale regering in Afghanistan is overgedragen van het ministerie van Binnenlandse Zaken naar het ministerie van Justitie.¹⁵⁰

Volgens het ICRC zijn de leefomstandigheden in gevangenissen en andere detentiecentra in Afghanistan op sommige plaatsen enigszins verbeterd, alhoewel zij nog steeds slecht zijn. Meestal is geldgebrek het probleem. De

¹⁴⁶ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 10 en Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 3.

¹⁴⁷ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 10.

¹⁴⁸ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 10.

¹⁴⁹ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 10.

¹⁵⁰ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No.9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 11 en Mashhad Voice of Iran, 24 januari 2003.

gevangenispopulatie van de Sheberghan-gevangenis is teruggebracht van 3000 aan het begin van 2002 naar 1250 nu, hoewel de gevangenis op 800 is berekend. Van ondervoeding is niet langer meer sprake. Generaal Dostum, de machthebber in het gebied, heeft ervoor gezorgd dat er een constante aanvoer van voedsel is. De omstandigheden in de centrale gevangenis van Kaboel zijn slecht.¹⁵¹

Het ICRC onderscheidt vijf categorieën gevangenen:

1. personen die door de coalitie-eenheden gevangen zijn genomen (gevangen gehouden op het vliegveld van Baghram, gemiddeld ongeveer 70 tot 80);
2. personen die direct of indirect met betrekking tot de val van het Talibanregime gevangen zijn genomen (gevangen gehouden in Sheberghan, ongeveer 1300; in Kabul, ongeveer 350 en in Herat, ongeveer 250);
3. personen die om politieke of veiligheidsredenen gevangen zijn genomen (aantallen fluctueren afhankelijk van de veiligheidssituatie. Deze personen zijn meestal gearresteerd door de veiligheidsdienst NDS en ondergebracht in Kaboel en Kandahar);
4. ‘normale’ criminelen (3000 tot 3500, inclusief personen die in afwachting zijn van een rechtszaak);
5. personen die in ‘privé-gevangnissen’ zitten (aantal onbekend, gevangen gehouden door lokale commandanten).¹⁵²

Bij de genoemde aantallen gevangenen moet worden aangetekend dat gevangenen tijdens de val van het Talibanbewind uit de diverse gevangnissen zijn ontsnapt of zijn vrijgelaten.¹⁵³

Het ICRC brengt regelmatig bezoeken aan alle categorieën gevangenen en controleert op de aanwezigheid van voedsel, water, dekens en de mogelijkheid tot het schrijven van brieven. Alle gevangenen worden geregistreerd, met uitzondering van de gevangenen onder categorie 4 en 5.¹⁵⁴

¹⁵¹ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 5; United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan (A/57/309*, 13 augustus 2002), blz. 11 en Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 5 en 6.

¹⁵² U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 5 en Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 6.

¹⁵³ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 6.

¹⁵⁴ United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan (A/57/309*, 13 augustus 2002), blz. 11 en Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 6.

De leeftijd vanaf welke personen verantwoordelijk worden gehouden voor de door hen begane misdaden is zeven. Als regel dienen kinderen die een misdaad hebben begaan apart van volwassenen in ‘correctiecentra’ te worden opgesloten. Bij afwezigheid van zulke centra in Afghanistan, worden kinderen in gevangnissen opgesloten, maar in een aantal gevallen wel apart gehouden van volwassenen.¹⁵⁵

Veel gevangenen hebben geen idee of zij voor de rechter moeten verschijnen.¹⁵⁶ Zij zijn niet altijd op de hoogte van de lengte van hun straf. Er worden in de gevangnissen geen dossiers van de gevangenen aangelegd.¹⁵⁷

Verspreid over geheel Afghanistan bevinden zich ongeveer 100 vrouwen in detentiecentra, waarvan 16 in de gevangenis van Kaboel.¹⁵⁸ Vrouwen worden vaak opgesloten wegens zogeheten ‘morele misdaden’. Een veel voorkomend geval is dat een vrouw is verlaten door haar eerste man of dat haar man tijdens de oorlog is verdwenen. Wanneer de vrouw vervolgens hertrouwt, wordt zij door familieleden van de eerste man beschuldigt van overspel en aangegeven bij de politie. Het is niet ongebruikelijk dat in dit soort gevallen ook conflicten rond eigendom een rol spelen. Van de 16 vrouwen die momenteel de gevangenis van Kaboel bevolken, zitten er 13 wegens dit soort ‘misdrijven’.¹⁵⁹ Zo zit er een vrouw van 17 jaar oud, die is verkracht en als gevolg daarvan zwanger is geworden. Zij werd door haar eigen familie van overspel beschuldigt en opgesloten.¹⁶⁰

Volgens het ICRC is geen sprake van buitengerechtelijke executies in gevangnissen. Wel is in individuele gevallen sprake van foltering in gevangnissen, maar niet op systematische wijze.¹⁶¹ Zo zouden in Kaboel met name folteringen plaatsvinden in het gebouw waar tijdens het communistische regime de Sederat¹⁶² was gehuisvest en een gevangenis die bekend staat als D2.

¹⁵⁵ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 6.

¹⁵⁶ Dit geldt voor alle vijf genoemde categorieën gevangenen.

¹⁵⁷ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 6.

¹⁵⁸ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 12.

¹⁵⁹ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Special report on Kabul Jail women's section No 5/2003* (Kaboel, 2 februari 2003).

¹⁶⁰ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 12; United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan (A/57/309*, 13 augustus 2002), blz. 11 en Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 6.

¹⁶¹ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 6.

¹⁶² De Sederat was tijdens het communistische regime het kantoor van de minister-president. Dit kantoor was een partijorgaan dat boven alle ministeries stond. In dit gebouw bevond zich ook

Beide gebouwen worden momenteel gebruikt als detentiecentrum door de veiligheidsdienst NDS.¹⁶³

Lokale politiefunctionarissen zouden door burgers zijn omgekocht in ruil voor hun vrijlating uit de gevangenis of ter voorkoming van hun arrestatie.¹⁶⁴

Na een ontmoeting tussen Afghaanse en Pakistaanse regeringsafgevaardigden in Islamabad, zijn in de loop van augustus en september 2002 honderden buitenlanders vrijgelaten, die aan de zijde van de Taliban en Al Qaida hebben gestreden. De meeste van hen waren Pakistanen. Er zouden nog altijd meer dan 2000 Pakistanen vastzitten in detentiecentra verspreid over geheel Afghanistan.¹⁶⁵

In de aanloop naar de Loya Jirga in juni 2002 hebben eenheden van Ismael Khan in de provincie Herat en diverse naburige provincies kandidaten voor de Loya Jirga gearresteerd. In bijna alle districten in Herat hebben eenheden van het leger, de veiligheidsdienst of de politie van Khan het Loya Jirga proces gehinderd. Ook na de Loya Jirga zijn opposanten van Khan door diens troepen gearresteerd. Het aantal arrestaties in de provincie Herat na de Loya Jirga is teruggelopen.¹⁶⁶

3.3.7 Mishandeling en foltering

Politiekorpsen in het hele land en met name in Herat, Kaboel en Kandahar hebben zich tijdens de verslagperiode regelmatig schuldig gemaakt aan mishandeling en foltering van verdachten van misdrijven, met name tijdens de verhoorperiodes. Op het politiebureau van Herat zijn hiervoor speciale folterkamers ingericht. De folteringen lopen uiteen van mishandeling – waarbij verdachten worden geschopt en geslagen en/of worden bewerkt met takken met doornen, houten knuppels, kabels en geweerkolven – tot meer ingewikkelde foltertechnieken, zoals het ondersteboven hangen en het afranselen van verdachten tot aan het toedienen van elektrische schokken via draden die aan de tenen en duimen zijn bevestigd.¹⁶⁷

een detentiecentrum waar arrestanten van de veiligheidsdienst, politie en leger werden gebracht voor verhoor en marteling. Het was algemeen bekend dat in de Sederat bij ondervragingen stelselmatig misdrijven tegen de menselijkheid werden begaan.

¹⁶³ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2002* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 12.

¹⁶⁴ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 4.

¹⁶⁵ Economist Intelligence Unit, *Country Report Afghanistan* (november 2002), blz. 10.

¹⁶⁶ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 11 en Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

¹⁶⁷ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2002* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 6; U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 4; Amnesty International, *Police reconstruction essential for the protection of human rights* (Kaboel, 12 maart 2003) en

Ook de veiligheidsdienst NDS heeft zich schuldig gemaakt aan mishandeling en foltering van verdachten. Volgens het ICRC is het onthouden van slaap aan verdachten een veel gebruikte foltermethode door de NDS. De NDS zou zich via zijn regionale kantoren regelmatig mengen in normaal politiewerk, om op die manier invloed uit te oefenen op strijdgroepen van lokale krijgsheren. Daarbij zouden regelmatig verdachten worden gefolterd.¹⁶⁸

In veel gebieden in Afghanistan wordt de lokale bevolking geïntimideerd door troepen van lokale krijgsheren. Het gaat daarbij om afpersing van bedrijven, boeren, handelaars en etnische minderheden; manipulatie van kiezers en afgevaardigden tijdens het Loya Jirga-proces door bedreigingen en geweld; herinvoering van restricties uit de Taliban tijdperk met betrekking tot werkgelegenheid en onderwijs voor vrouwen; en het begaan van oorlogsmisdrijven jegens zowel burgers als Taliban- en Al Qaida-eenheden.¹⁶⁹ De krijgsheren zijn gevrijwaard van enige vorm van strafvervolging en zijn derhalve in staat ongelimiteerd de bevolking lastig te vallen en te intimideren en opposanten uit te schakelen.¹⁷⁰

Ten minste twee personen die eind 2001 getuige zijn geweest van de massamoord die onder aanhangers van de Taliban- en Al Qaida was aangericht¹⁷¹, zijn door troepen van Abdul Rashid Dostum gearresteerd en daarna geïntimideerd en gemarteld. Eén van de getuigen was een vrachtwagenchauffeur, die betrokken is geweest bij het transport van de Talibangevangenen. De getuigen zijn in november 2002 'op humanitaire gronden' vrijgelaten, nadat medewerkers van het Rode Kruis en onderzoekers van de VN hen in de gevangenis van Sheberghan hadden geïnterviewd.¹⁷²

Troepen van de Oezbeekse Junbish-i-Melli onder leiding van Abdul Rashid Dostum, de overwegend Tadzjiekse Jamiat-i-Islami in het noorden onder leiding

Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

¹⁶⁸ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 6 en Amnesty International, *Police reconstruction essential for the protection of human rights* (Kaboel, 12 maart 2003).

¹⁶⁹ Het gaat hierbij onder meer om het bewust doden van burgers, het bewust vernietigen van eigendom en het veroorzaken van ontheemdenstromen (U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 7).

¹⁷⁰ Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003.

¹⁷¹ Zie paragraaf 3.3.9.

¹⁷² Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003 en K. Troy, 'Life and death with warlords', in: *Far Eastern Economic Review* (12 december 2002), blz. 24.

van Ustad Mohammad Atta en de overwegend Hazara Hezb-i-Wahdat in het noorden onder leiding van Mohammad Mohaqeq hebben in de laatste maanden van 2001 en de eerste maanden van 2002 systematisch en op grote schaal aanvallen uitgevoerd op de Pashtunbevolking in het noorden van Afghanistan. De Pashtunbevolking werd geassocieerd met de Taliban, die overwegend uit Pashtuns bestond. Tijdens de aanvallen werden huizen geplunderd en vernietigd, mannen en jongens geslagen en in sommige gevallen vermoord. Als gevolg van de aanvallen zijn veel Pashtuns hun dorpen ontvlucht naar clingenoten in Pakistan en naar ontheemdenkampen in het westen en zuiden van Afghanistan.¹⁷³ Volgens UNAMA hebben zich in de afgelopen (winter)maanden geen nieuwe incidenten rond de Pashtunbevolking in het noorden voorgedaan.

Tijdens de aanval in augustus 2002 van troepen van Ismael Khan op de lokale Pashtun krijgsheer Karmez¹⁷⁴ in de provincie Ghor zouden huizen van Pashtuns zijn geplunderd. Troepen van Khan zouden al eerder in 2002 huizen van Pashtunfamilies in Ghor hebben geplunderd. Ook zouden vrouwen in hun huizen zijn verkracht.¹⁷⁵

Sommige soldaten van Karmez werden in september 2002 door troepen van Khan ondergebracht in gevangenissen in de provincie Ghor, anderen in de stad Herat. Enkele gevangenen die werden vrijgelaten hebben tegen VN-medewerkers verklaard door troepen van Khan te zijn gemarteld.¹⁷⁶

Militairen en Amniat¹⁷⁷-eenheden in de provincie Herat hebben zich gedurende 2002 meerdere malen schuldig gemaakt aan mishandelingen, foltering en arbitraire arrestaties jegens personen die verdacht werden van zowel politieke als commune delicten. Op de compound van de Amniat-eenheden worden regelmatig foltering en begaan.¹⁷⁸

¹⁷³ United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan* (A/57/309, 13 augustus 2002), blz. 10 en Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan.*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003. Zie ook paragraaf 3.3.9.

¹⁷⁴ Zie paragraaf 3.3.9.

¹⁷⁵ Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

¹⁷⁶ Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

¹⁷⁷ Veiligheidsdienst van Ismael Khan.

¹⁷⁸ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 4; Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 6 en Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

In het zuiden van Afghanistan, nabij Kandahar, hebben troepen van diverse krijgsheren zich schuldig gemaakt aan afpersing en beroving van dorpsbewoners. Daarnaast zijn troepen in en rond Kandahar herhaaldelijk beschuldigd van het stelen van geld, auto's, motoren en andere waardevolle zaken van de lokale bevolking, vaak op gewelddadige wijze.¹⁷⁹

3.3.8 Verdwijningen

Er zijn geen gevallen bekend van recente, politiek gemotiveerde verdwijningen. Wel is in heel Afghanistan sprake van ontvoeringen voor losgeld of als intimidatiemethode.

Onder de voorgaande regimes zijn veel personen verdwenen, hetgeen nog altijd grote gevolgen heeft voor de achtergebleven familieleden. Een vrouw van wie de man wordt vermist mag volgens de gangbare interpretaties van de sharia pas op hoge leeftijd opnieuw trouwen. Ook hebben verdwijningen nog altijd gevolgen voor erfenissen van land en bezit.¹⁸⁰

3.3.9 Buitengerechtelijke executies en moorden

Onlangs is meer informatie bekend geworden over executies van Taliban- en Al Qaida-aanhangers die kort na de val van het Talibanbewind hebben plaatsgevonden. Eind 2001 zijn ten minste 1000 gevangenen genomen Taliban- en Al Qaida-aanhangers gestikt in zeecontainers, die werden gebruikt om hen te transporteren naar de gevangenis in Sheberghan. Deze methode werd in de jaren negentig vaker in noord-Afghanistan aangewend om massa-executies uit te voeren.¹⁸¹ De doden zijn begraven in een massagraf in Dasht-i-Leili, net buiten Sheberghan.¹⁸²

In het Chimtal district nabij Mazar-i-Sharif werden begin 2002 in het dorp Bargahi-Afghani 37 burgers (Pashtuns) vermoord door troepen van Hezb-i-Wahdat en Jamiat-i-Islami, voor zover bekend het hoogste aantal opzettelijk gedode burgers

¹⁷⁹ United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan* (A/57/309, 13 augustus 2002), blz. 10 en Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan.*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003.

¹⁸⁰ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 5.

¹⁸¹ Ook in Kaboel is deze methode kort na de val van het Talibanbewind toegepast. Hiervan getuigen nog enkele in Kaboel aanwezige opengereten zeecontainers.

¹⁸² U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 3; Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan.*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003 en K. Troy, 'Life and death with warlords', in: *Far Eastern Economic Review* (12 december 2002), blz. 24.

sinds de val van het Talibanbewind. Ook in andere dorpen in het noorden zouden bij de aanval op Pashtundorpen doden zijn gevallen.¹⁸³

Gedurende geheel 2002 en begin 2003 vonden in het hele land diverse bomaanslagen plaats, waarbij ook burgerslachtoffers vielen. Zo vonden bijvoorbeeld op 5 september 2002 ongeveer 35 personen de dood nadat in Kaboel een autobom was geëxplodeerd. In februari en maart 2003 kwamen ten minste 20 burgers om bij diverse bomaanslagen in Kandahar.¹⁸⁴ Op 7 maart 2003 werd een Afghaanse tolk gedood bij een bomaanslag op ISAF in Kaboel.¹⁸⁵ Niemand heeft de verantwoordelijkheid voor deze aanslagen opgeëist. Onderzoek naar de toedracht rond de bomaanslagen wordt bemoeilijkt door de veiligheidssituatie en het gebrek aan een goed functionerend politiekorps. Als gevolg daarvan zijn geen betrouwbare cijfers voorhanden over aantallen (burger)slachtoffers.¹⁸⁶

In mei en juni 2002 werden diverse berovingen en moorden van lokale Afghanen gemeld in de zuidelijke provincies Kandahar en Helmand.¹⁸⁷

In de aanloop naar de Loya Jirga in juni 2002 zijn in de provincie Ghor drie gedelegeerden voor de Loya Jirga vermoord. Ten minste één van deze moorden is begaan door de troepen van een commandant die loyaal is aan krijgsheer Ismael Khan.¹⁸⁸

In augustus 2002 zijn bij een aanval van troepen van Ismael Khan op de lokale Pashtun-commandant in de provincie Ghor, Karim Karmez, burgers vermoord en anderen gearresteerd. In totaal zouden tijdens de gevechten 70 doden zijn gevallen, waaronder burgers. Khan zou na de Loya Jirga een niet-aanvalsverdrag met Karmez hebben gesloten. Troepen van Khan verbraken deze overeenkomst door in augustus 2002 aanvallen uit te voeren op checkpoints en posities van Karmez. Tijdens deze aanval zou Karmez zijn gedood. Troepen van Khan zouden tijdens de operatie een aantal van Karmez' manschappen en een aantal familieleden van

¹⁸³ Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003. Zie ook paragraaf 3.3.7.

¹⁸⁴ Reuters, 3 maart 2003.

¹⁸⁵ Zie ook paragraaf 2.3.6.

¹⁸⁶ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 3.

¹⁸⁷ United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan (A/57/309*, 13 augustus 2002), blz. 10.

¹⁸⁸ Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

Karmez hebben gearresteerd. De vrouw en kinderen van Karmez zouden tijdens een granaataanval op zijn huis zijn gedood.¹⁸⁹

Een opstand van studenten op 12 en 13 november 2002 werd bloedig neergeslagen door Afghaanse politie-eenheden, waarbij vijf doden en 41 gewonden vielen. Politieagenten sloegen de studenten aanvankelijk met knuppels en geweerkolven, maar openden het vuur nadat zij met stenen werden bekogeld. De studenten gingen de straat op nadat het eten in de kantine van de Universiteit van Kaboel op was, hetgeen al meerdere keren eerder was voorgevallen. Ook eisten zij een verbetering van hun woonomstandigheden (in een studentenhuus voor 800 studenten wonen momenteel 2671 personen) en een constante elektriciteitstoevoer. De politieautoriteiten probeerden aanvankelijk het incident af te doen met het argument dat de protesten politiek gemotiveerd waren en waren georganiseerd door aanhangers van Al Qaida of de Taliban. President Karzai daarentegen beval een officieel onderzoek naar de toedracht van het gebeurde en beloofde de studenten hun woonomstandigheden te verbeteren. Tot op heden is het onderzoek echter nog niet afgerond en zijn de leefomstandigheden van de studenten niet of nauwelijks verbeterd.¹⁹⁰ Tijdens een recent bezoek van de Speciale Vertegenwoordiger voor Afghanistan van de EU aan de universiteitscampus meldden studenten dat zij in de gaten werden gehouden door de veiligheidsdienst NDS. Studenten die deelnemen aan normale studentenactiviteiten worden door de NDS gevolgd en lastig gevallen.¹⁹¹

In grote delen van de Afghaanse samenleving komen eerwraak en eremoorden voor. Het gaat hierbij met name om de vergelding van de dood van een familielid en de verdediging van de eer van de (vrouwen van de) familie. Eerwraak is een uiterst complex en eeuwenoud facet van de Afghaanse cultuur. Het ontkomen aan eerwraak hangt onder meer af van het vergrijp zelf, onder welke omstandigheden het vergrijp heeft plaatsgevonden en wie erbij betrokken waren. Vaak wordt bloedgeld betaald of worden dochters afgestaan.

3.3.10 Doodstraf

De Grondwet van 1964 en het wetboek van strafrecht van 1976 voorzien in het opleggen van de doodstraf. Om de doodstraf daadwerkelijk uit te kunnen voeren is volgens de Grondwet van 1964 de handtekening van de koning vereist. Omdat

¹⁸⁹ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 3 en Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

¹⁹⁰ Institute for War and Peace Reporting, 'Afghan recovery report', 10 januari 2003 en U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 3.

¹⁹¹ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No.9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 10.

volgens het Akkoord van Bonn de artikelen uit de Grondwet die betrekking hebben op de monarchie niet langer van kracht zijn, is nu de handtekening van president Karzai vereist om een dergelijk vonnis te bekrachtigen.¹⁹²

In 2002 zijn twee personen ter dood veroordeeld. Geen van beide vonnissen is door president Karzai bekrachtigd.¹⁹³ De doodstraf is in beide gevallen nog niet voltrokken.

Een van de ter dood veroordeelde personen is de oorlogsmisdadiger Abdullah Shah (bijgenaamd 'Zardad's dog'), een voormalige bondgenoot van de krijgsheren Sayyaf en Zardad (een voormalige commandant onder Hekmatyar's Hezb-i-Islami). Hij werd voor de rechtbank gedaagd op beschuldiging van moord, ontvoeringen en massamoorden. Enerzijds is het een doorbraak dat er een proces tegen een mensenrechtenschender, tegen wie overweldigend bewijs bestond, heeft plaatsgevonden. Anderzijds voldeed het proces niet aan internationale strafprocesrechtelijke normen. Zo zouden de rechters zijn omgekocht, werd het proces op televisie uitgezonden en had Shah geen recht op verdediging. Op 16 september 2002 werd Abdullah Shah door de Nationale Veiligheidsrechtbank ter dood veroordeeld. Shah heeft nog het recht om tegen deze beslissing in beroep te gaan.¹⁹⁴

Er is geen informatie voorhanden over de andere ter dood veroordeelde.

Het is niet uitgesloten dat door rechtbanken in die delen van Afghanistan waar krijgsheren de scepter zwaaien de doodstraf wordt opgelegd en zonder uitputting van alle rechtsmiddelen wordt uitgevoerd. Zo komen uit de noordelijke provincie Badakshan onbevestigde berichten dat eind 2002 14 personen publiekelijk zouden zijn geëxecuteerd. Volgens UNAMA zijn er in dezelfde provincie in het dorp Shari Sabz in het Shuki district begin november 2002 twee vrouwen publiekelijk geëxecuteerd, nadat zij waren beschuldigd van overspel of illegale seksuele relaties. De executies zouden zijn goedgekeurd door de dorpsmullah.¹⁹⁵

¹⁹² Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No.9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 5; Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 3.

¹⁹³ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No.9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003).

¹⁹⁴ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 5 en Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 3.

¹⁹⁵ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No.9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003), blz. 5

3.4 Positie van specifieke groepen

3.4.1 Opposanten

Personen die openlijk de macht van lokale machthebbers of de (lokale vertegenwoordigers van de) centrale regering binnen en buiten Kaboel bekritisieren of die gezien worden als een mogelijke bedreiging hiervan, hebben op zijn minst intimidatie te vrezen van de zijde van desbetreffende lokale machthebber of de (lokale vertegenwoordigers van de) centrale regering.¹⁹⁶

Opposanten van krijgshoofd Ismael Khan in Herat hebben te vrezen voor geweld en intimidatie. Zijn gewapende eenheden en agenten hebben zich sinds de val van het Talibanbewind schuldig gemaakt aan bedreigingen, willekeurige arrestaties en pesterijen en hebben leden van beginnende maatschappelijke groeperingen geslagen. Door Khan worden stelselmatig infiltranten in maatschappelijke groeperingen geplaatst met als doel informatie te verzamelen over politieke tegenstanders en het beperken van de onafhankelijkheid van de betreffende groepen.¹⁹⁷

3.4.2 Teruggekeerde vluchtelingen

In sommige delen van Afghanistan zijn teruggekeerde vluchtelingen en ontheemden het slachtoffer geworden van intimidatie en discriminerende behandelingen. Dit was met name het geval wanneer de terugkerende bevolking tot een etnische minderheid behoorde.¹⁹⁸ Zie voorts onder 3.4.3 etnische groepen.

3.4.3 Etnische groepen

De bevolking van Afghanistan bestaat uit meer dan 20 etnische groeperingen, waarvan de grootste groep de Pashtuns (ongeveer 38 procent) betreft. Andere belangrijke bevolkingsgroepen zijn de Tadzjiken (ongeveer 25 procent), de Hazara's (ongeveer 19 procent), de Oezbeken (ongeveer 6 procent) en de Turkmenen (niet bekend, maar minder dan 6 procent).¹⁹⁹

De etnische achtergrond heeft in Afghanistan vaak een rol gespeeld bij de strijd om de macht. Als gevolg daarvan zijn veel oorlogen in Afghanistan langs etnische scheidslijnen gevoerd. De ergste mensenrechtenschendingen zijn in het recente verleden gepleegd bij conflicten tussen etnische groeperingen.²⁰⁰

¹⁹⁶ Zie de voorbeelden in geheel paragraaf 3.3.

¹⁹⁷ Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

¹⁹⁸ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 13, 14.

¹⁹⁹ W. Vogelsang, *Afghanistan, een geschiedenis* (Amsterdam 2002), blz. 45 - 50.

²⁰⁰ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 14.

Pashtuns

De Pashtuns vormen de grootste etnische groep in Afghanistan. Zij leven voornamelijk in het zuiden, oosten en westen van Afghanistan. De meeste Pashtuns zijn soenniet, een kleine minderheid sjiïet.

De Pashtuns hebben traditioneel de leiders van Afghanistan geleverd. Echter, momenteel worden zij geassocieerd met het verdreven Talibanregime, dat voornamelijk uit Pashtuns bestond. Vooral in het noorden en westen van Afghanistan waar Pashtuns een minderheid vormen, zijn zij in 2002 het slachtoffer geworden van moorden, foltering, seksueel geweld, ontvoeringen, plunderingen en afpersing.²⁰¹ Als gevolg daarvan zijn in 2002 naar schattingen van de VN en ngo's tienduizenden Pashtuns vanuit het noorden gevlucht naar zuid-Afghanistan, Iran en Pakistan.²⁰² Zij zijn nog niet naar hun woongebieden teruggekeerd.

De Pashtuns zijn in de huidige regering ondervertegenwoordigd. Daarnaast is een deel van de Pashtun-bevolking teleurgesteld over het feit dat de voormalige koning Zahir Shah tijdens de Loya Jirga politiek buiten spel is gezet.²⁰³

Terugkeer naar de noordwestelijke provincies²⁰⁴ brengt een risico met zich mee voor Pashtuns. Om de terugkeer naar het noorden te verbeteren is, mede op initiatief van generaal Dostum, een Terugkeercommissie voor het noorden ingesteld onder voorzitterschap van minister voor repatriëring en vluchtelingen, Nazari. In de leidinggevende raad van de commissie hebben ook generaal Dostum, commandant Atta en de woordvoerder van de Hezb-i-Wahdat in het noorden, Saeedi zitting, evenals vertegenwoordigers van UNAMA en UNHCR.²⁰⁵ Na gesprekken tussen generaal Dostum en leiders van ontheemde Pashtuns in het zuiden, zijn afspraken gemaakt over meer politieke participatie van de Pashtun-minderheid in het noorden, betere bescherming tegen intimidatie en de teruggave

²⁰¹ Zie: Human Rights Watch, *Paying for the Taliban's crimes: abuses against ethnic Pashtuns in northern Afghanistan* (9 april 2002), Human Rights Watch briefing paper, *On the precipice: insecurity in northern Afghanistan* (juni 2002) en Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 15.

²⁰² United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan (A/57/309*, 13 augustus 2002), blz. 3, 9, 10; Human Rights Watch, *Paying for the Taliban's crimes: abuses against ethnic Pashtuns in northern Afghanistan* (9 april 2002) en Human Rights Watch, *All our hopes are crushed: violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002).

²⁰³ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 15.

²⁰⁴ Het betreft de provincies Badghis, Balkh, Faryab, Jowzjan, Samangan en Sar-i-Pol.

²⁰⁵ International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003), blz. 14.

van land.²⁰⁶ De commissie is tot dusver eenmaal bijeen geweest. Alhoewel er een onbekend, maar klein aantal Pashtuns inmiddels naar het noorden is teruggekeerd, vinden velen het nog te onveilig om terug te keren. De meeste problemen doen zich nog voor in de gebieden waar generaal Dostum aan de macht is.

Tadzjiken

Het woongebied van de Tadzjiken ligt voornamelijk in het noorden en noordoosten van Afghanistan. Tadzjiken zijn overwegend soennitisch, een klein deel behoort tot de ismaelieten.

De Tadzjiken vormen momenteel de dominante politiek-militaire kracht in Afghanistan. Zij, en met name degenen die banden hebben met de Shura-i-Nazar, zijn sterk vertegenwoordigd in de centrale overgangsregering en in de regeringsorganen. De Shura-i-Nazar heeft in november 2001 de hoofdstad Kaboel bevrijd en werkt nauw samen met de Amerikaanse troepen in Afghanistan.

Oezbeken

Oezbeken wonen voornamelijk in het noorden van Afghanistan, tegen de grens met Oezbekistan.

Er zijn geen aanwijzingen dat Oezbeken momenteel van regeringswege of anderszins te vrezen hebben voor geweld of intimidaties enkel op grond van hun etniciteit.

Hazara's

De Hazara's leven voornamelijk in centraal en west-Afghanistan. De Hazara's zijn overwegend sjiïet. In tegenstelling tot de meeste andere bevolkingsgroepen in Afghanistan, hebben Hazara's Mongoolse gelaatstrekken.²⁰⁷ Een klein deel behoort tot de ismaelieten. Hazara's zijn in het verleden vaak het slachtoffer geweest van discriminatie op zowel religieuze als raciale gronden. Tijdens het Talibanregime resulteerde dit in misstanden jegens de Hazara-bevolking in met name centraal Afghanistan.²⁰⁸

Omdat de Hazara's een belangrijk aandeel hebben geleverd in de overwinning op de Taliban is de situatie van Hazara's in met name Kaboel verbeterd. De Hazara-

²⁰⁶ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 14.

²⁰⁷ Ook de Oezbeken en Turkmene hebben Mongoolse gelaatstrekken, maar zijn over het algemeen te onderscheiden van Hazara's.

²⁰⁸ Zie paragraaf 3.3.9 van het Algemeen ambtsbericht 'Situatie in Afghanistan' van 21 juni 2001 met kenmerk DPC/AM-704362.

bevolking is meer dan in het verleden vertegenwoordigd in de overheidsinstituties.²⁰⁹

In centraal Afghanistan kan terugkeer van Hazara-vluchtelingen problemen opleveren, indien ze tot de Akbari-factie van de Hezb-i-Wahdat behoren. Voor hen is het niet altijd veilig om terug te keren. De Akbari-factie heeft voor enige tijd de Taliban gesteund.

Turkmenen

De Turkmeense bevolkingsgroep leeft in noordwest Afghanistan, tegen de grens met Turkmenistan.

Er zijn geen aanwijzingen dat Turkmenen momenteel van regeringswege of anderszins te vrezen hebben voor geweld of intimidaties enkel op grond van hun etniciteit.

3.4.4 Vrouwen

Veel vrouwen en meisjes in met name de steden in Afghanistan hebben geprofiteerd van het verdwijnen van de door de Taliban ingestelde restricties. Het is vrouwen weer toegestaan onderwijs te volgen en te werken. Sommige vrouwen zijn er zelfs in geslaagd belangrijke bestuursposten te bemachtigen op zowel lokaal als centraal niveau.

Echter, vanwege de aanhoudende onveiligheid in het land en de bedreigingen van fundamentalistische groeperingen, blijven veel vrouwen vrezen voor hun veiligheid en blijven zij derhalve de allesbedekkende *burqa* of *chadori* dragen. Alhoewel vrouwen en meisjes werken en onderwijs volgen, blijven veel vrouwen gemarginaliseerd in Afghanistan als gevolg van voortdurende discriminatie en restricties die worden opgelegd door zowel overheids- als niet-overheidsorganen. De situatie is met name slecht in het westen en zuiden van Afghanistan. Als gevolg van de bedreigingen en het geweld jegens vrouwen en meisjes worden zij niet in staat gesteld volledig deel te nemen aan het publieke leven in Afghanistan, juist nu het land zich op een kritisch moment in zijn geschiedenis bevindt.²¹⁰

In veel gebieden in Afghanistan en met name op het platteland worden Afghaanse vrouwen en meisjes nog altijd het slachtoffer van bedreigingen en geweld voor het

²⁰⁹ Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 14, 15.

²¹⁰ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 12; Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan.*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003 en United Nations Economic and Social Council, *The situation of women and girls in Afghanistan* (E/CN.6/2003/4, 23 januari 2003), blz. 4.

niet naleven van voormalige Taliban-voorschriften op het gebied van gedrag en kleding, vrijheid van meningsuiting en bewegingsvrijheid. Er zijn berichten over vrouwen die om morele redenen door familieleden zijn vermoord. Alhoewel deze praktijken bekend zijn bij de (lokale) autoriteiten, is geen actie ondernomen om deze moorden te onderzoeken.²¹¹ Vrouwen en meisjes in de provincies Zabol en Kandahar voelden zich na de heropening van de meisjesscholen in maart 2002 bedreigd door de aanwezigheid van soldaten die verbonden waren met de Taliban. In een aantal gevallen zouden deze soldaten de vrouwen hebben bedreigd of hebben aangevallen. In oktober 2002 werden diverse meisjesscholen in het centrum en oosten van Afghanistan vernietigd door deze buiten schooltijd in brand te steken of met raketten te bestoken. In het westen van Afghanistan werd het vrouwen niet toegestaan samen met buitenlandse mannen in een auto te rijden. Daarnaast werden enkele Afghaanse vrouwen die werkzaam waren bij internationale organisaties in Herat lastig gevallen en geïntimideerd, waarbij zij gedwongen werden hun gezicht met hun burqa's te bedekken. In oktober en november 2002 verslechterde de situatie voor vrouwen in Herat verder. Niet verwante mannen en vrouwen die samen werden gezien, werden door de politie gearresteerd. Voorts zijn er berichten dat vrouwen en meisjes naar een ziekenhuis zouden zijn gebracht, waar politieagenten artsen bevalen te onderzoeken of zij recent geslachtsgemeenschap hadden gehad.²¹² Alhoewel in dit laatste geval sprake is van incidenten, zijn de omstandigheden waaronder deze incidenten zich hebben voorgedaan nog niet gewijzigd, zodat er een risico op herhaling bestaat. Overigens waren ook voor het aan de macht komen van de Taliban cultureel bepaalde restricties van kracht.

Tijdens de aanvallen op de Pashtunbevolking in het noorden van Afghanistan²¹³ hebben troepen van Junbish-i-Melli, Jamiat-i-Islami en Hezb-i-Wahdat zich schuldig gemaakt aan seksueel geweld tegen Pashtunvrouwen en -meisjes, waaronder groepsverkrachtingen.²¹⁴

²¹¹ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 12; Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002), blz. 10 en United Nations Economic and Social Council, *The situation of women and girls in Afghanistan* (E/CN.6/2003/4, 23 januari 2003), blz. 12 en 13.

²¹² U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 12 en 13; Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan.*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003; Human Rights Watch, "We want to live as humans", *repression of women and girls in Western Afghanistan* (december 2002) en United Nations Economic and Social Council, *The situation of women and girls in Afghanistan* (E/CN.6/2003/4, 23 januari 2003), blz. 12 en 13.

²¹³ Zie paragraaf 3.3.7.

²¹⁴ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 13; United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan* (A/57/309, 13 augustus 2002), blz. 17; Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan.*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003;

Ook vrouwen en meisjes van andere etniciteiten werden slachtoffer van seksueel geweld in en rond Mazar-i-Sharif. Nadat in mei en juni 2002 de gewelddadigheden tegen de Pashtunbevolking afnamen, werden enkele vrouwen in een ontheemdenkamp nabij Mazar-i-Sharif seksueel misbruikt. Dit gebeurde met name nadat troepen van Jamiat-i-Islami het kamp hadden bezet.²¹⁵ De troepen van Jamiat-i-Islami houden het kamp niet langer bezet, maar zijn in de buurt van het kamp gelegd en zouden nog wel een bedreiging vormen voor de kampbewoners.

Volgens de wet dienen vrouwen toestemming te krijgen van een mannelijk familielid voor het aanvragen van een paspoort. Ook is het vrouwen verboden het huis te verlaten zonder door een mannelijk familielid te worden begeleid.²¹⁶

3.4.5 Ex-communisten

Volgens UNHCR is de situatie met betrekking tot ex-communisten en personen die met het communistische regime geassocieerd worden nog niet geheel duidelijk. Alhoewel zij van de zijde van de overgangsregering niet te vrezen hebben, lopen zij toch een risico slachtoffer te worden van mensenrechtenschendingen als zij geen bescherming genieten van invloedrijke facties of stammen. De mate waarin zij risico lopen, hangt af van verschillende factoren, waaronder: 1) de mate waarin zij met de communistische ideologie worden geïdentificeerd; 2) de rang of positie die zij ten tijde van het communistische regime hebben bekleed en 3) de banden die familieleden met communisten onderhielden.

In deze context is het noemenswaardig dat zowel de overgangsregering als de regionale en lokale autoriteiten worden gedomineerd door voormalige mudjahedin-facties en enkele aanhangers van de koning.

De volgende groepen lopen mogelijk risico, indien zij geen banden onderhouden met de huidige invloedrijke islamitische en politieke partijen of stammen:

personen die een hoge rang of positie hebben bekleed binnen de Democratische Volkspartij van Afghanistan (DVPA), ongeacht of zij tot de

Human Rights Watch, *"We want to live as humans", repression of women and girls in Western Afghanistan* (december 2002), blz. 7 en United Nations Economic and Social Council, *The situation of women and girls in Afghanistan* (E/CN.6/2003/4, 23 januari 2003), blz. 13.

²¹⁵ United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan* (A/57/309, 13 augustus 2002), blz. 17; Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003; Human Rights Watch, *"We want to live as humans", repression of women and girls in Western Afghanistan* (december 2002), blz. 7 en United Nations Economic and Social Council, *The situation of women and girls in Afghanistan* (E/CN.6/2003/4, 23 januari 2003), blz. 13.

²¹⁶ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 10.

Parcham of Khalq-factie hebben behoord.²¹⁷ De meeste leden van de DVPA woonden in Kaboel of in een van de andere steden gedurende de communistische periode. Zij lopen alleen risico indien zij bij gewapende facties als ex-communist bekend staan. Tot deze groep behoren onder meer: 1) leden van het Centrale Comité of de provinciale- of districtscomités; 2) sommige leiders en andere hooggeplaatste personen van sociale organisaties als de Democratische Jeugd Organisatie of de Democratische Vrouwen Organisatie op landelijk, provinciaal of districtsniveau. Sommige voormalige militaire officieren, leden van de politie (Sarandoy) en de veiligheidsdienst KhAD lopen over het algemeen ook risico slachtoffer te worden van mensenrechtenschendingen. Deze dreiging komt niet alleen van de zijde van de autoriteiten, maar meer zelfs van de zijde van de bevolking (familie van slachtoffers). Deze personen worden geïdentificeerd met de mensenrechtenschendingen gedurende het communistische regime.

²¹⁷

In 1967 was een scheiding der geesten binnen de DVPA ontstaan. De scheiding leidde tot een tweedeling van de partij in een Khalq-factie, onder leiding van Nur Muhammad Taraki, en een Parcham-factie, onder leiding van Babrak Karmal. Deze facties, die genoemd waren naar hun respectievelijke partijbladen – Khalq ('de massa') en Parcham ('de vlag') – verschilden van mening over de wijze waarop Afghanistan tot het communisme diende te worden 'bekeerd'.

De tegenstelling tussen de Khalq- en Parcham-factie was grotendeels terug te voeren op verschillende machtsbases. De Khalq-factie rekruteerde haar leden voornamelijk onder Pashtuns met een traditionele stamachtergrond die pas kort daarvoor toegang hadden gekregen tot het hoger onderwijs. De aanhangers van de Parcham-factie waren veelal afkomstig uit de Dari-sprekende stedelijke elite en hadden een gemengde etnische achtergrond. Een bemiddelingspoging van de Sovjet-Unie leidde in maart 1977 tot een openlijke verzoening van beide facties. Dit kon echter niet verhinderen dat de tegenstelling tussen de Khalq- en Parcham-facties gedurende het gehele communistische bewind in Afghanistan keer op keer de kop opstak.

4 Migratie

4.1 Migratiestromen en –motieven

4.1.1 Terugkeer algemeen

De Afghanen vormden begin 2002 de grootste vluchtelingenpopulatie in de wereld. Meer dan vier miljoen Afghanen waren tijdens de 23 jaar burgeroorlog die het land had geteisterd naar het buitenland gevlucht, waarvan de meesten naar Pakistan en Iran. Ten gevolge van de val van het Talibanbewind, het einde van gewapende conflicten in veel gebieden in Afghanistan, de verbeterde veiligheidssituatie in de belangrijkste steden en de verbeterde economische vooruitzichten als gevolg van de betrokkenheid van de internationale gemeenschap bij Afghanistan, zijn vanaf eind 2001 vele honderdduizenden Afghanen vanuit vooral Pakistan, maar ook vanuit Iran, Europa, Australië en de Verenigde Staten naar hun vaderland teruggekeerd.²¹⁸

Vanuit Pakistan, Iran en de Centraal Aziatische Republieken zijn in 2002 in totaal ruim 1,8 miljoen Afgaanse vluchtelingen vrijwillig, voornamelijk met hulp van UNHCR naar Afghanistan teruggekeerd, waarvan ongeveer 47 procent vrouwen.²¹⁹ Hiervan waren er ongeveer 1.532.000 uit Pakistan en ongeveer 261.000 uit Iran afkomstig. Volgens de desbetreffende autoriteiten verblijven nu nog 1,5 miljoen Afghanen in Pakistan en 2 miljoen in Iran.²²⁰ Voor een overzicht van de terugkeer per provincie naar etniciteit zie bijlage III.

Na een onderbreking vanwege de winter zijn de terugkeerprogramma's van UNHCR op 9 maart 2003 weer van start gegaan. In de periode tussen 9 en 30 maart 2003 zijn 2.653 Afghanen onder deze programma's teruggekeerd. Voor een overzicht van de terugkeer per provincie in 2003 zie bijlage IV. Voor 2003 verwacht UNHCR dat nog eens 1,2 miljoen Afghanen vanuit Pakistan en Iran zullen terugkeren.

Vanuit Pakistan en Iran worden ook Afghanen gedwongen verwijderd en gedeporteerd. Alhoewel geen officiële aantallen bekend zijn, gaat het naar schatting van in Pakistan en Iran opererende internationale organisaties om enkele

²¹⁸ Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003.

²¹⁹ United Nations Economic and Social Council, *The situation of women and girls in Afghanistan* (E/CN.6/2003/4, 23 januari 2003), blz. 13.

²²⁰ British Agencies Afghanistan Group (BAAG), *Monthly review* (december 2002), blz. 5. UNHCR gaat er vanuit dat er zich in Pakistan nog 1,8 miljoen Afghanen bevinden.

duizenden Afghanen. Daarnaast worden Afghanen in deze landen lastig gevallen door de politie en bestaan er restricties op de toegang tot arbeid, gezondheidszorg en onderwijs voor Afgaanse vluchtelingen.²²¹

Afgezien van de terugkerende Afghanen zijn er op dit moment geen significante vluchtelingenstromen naar de buurlanden of in Afghanistan zelf waar te nemen.

4.1.2 Terugkeer vanuit Nederland

De Nederlandse regering heeft bij IOM een loket ingericht voor in Nederland verblijvende hoog opgeleide Afghanen die tijdelijk willen terugkeren naar Afghanistan om een bijdrage te leveren aan de wederopbouw van hun vaderland. Onder dit 'Return of Qualified Afghans'-project zijn in 2002 twee Afghanen naar Afghanistan teruggekeerd.

In 2002 zijn in totaal 94 Afghanen vrijwillig vanuit Nederland naar Afghanistan teruggekeerd, waarvan 57 in de laatste vier maanden van 2002. Zij werden daarbij geassisteerd door IOM.

Op 18 maart 2003 heeft Nederland een tripartiete overeenkomst (MoU) met de Afgaanse regering en UNHCR ondertekend over de terugkeer van Afgaanse asielzoekers. De overeenkomst is opgesteld naar het voorbeeld van soortgelijke overeenkomsten die de Britten en Fransen eerder met de Afghanen en UNHCR sloten. De overeenkomst regelt de vrijwillige terugkeer van Afghanen naar Afghanistan, maar maakt ook alternatieven voor vrijwillige terugkeer bespreekbaar.

Ook in Europees verband wordt gewerkt aan een EU-terugkeerplan voor Afghanistan. Dit plan werd op 28 november 2002 door de JBZ-Raad aangenomen. Het 'Afghan Return Plan' is begin januari 2003 aan de minister voor Vluchtelingen zaken Nazari aangeboden.

4.1.3 Problemen met terugkeer

De VN en de Afgaanse regering hadden niet gerekend op een dergelijke grootschalige terugkeer van Afgaanse vluchtelingen. De Afgaanse autoriteiten, UNHCR en andere VN-organisaties waren daarom onvoldoende toegerust om de grote toestroom van terugkerende vluchtelingen en de snelheid waarmee de terugkeer op gang kwam in goede banen te leiden. De budgetten van de hulporganisaties bleken ontoereikend, waardoor zij niet altijd in staat waren adequate assistentie te verlenen bij terugkeer. Met name voor wat betreft het toezicht op de duurzaamheid van de terugkeer en de veiligheidssituatie in de

²²¹

Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan.*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003.

belangrijkste terugkeergebieden, kwam de assistentie langzaam op gang en was deze in veel gebieden onvoldoende.²²²

De huisvesting en infrastructuur in de hoofdstad Kaboel is niet berekend op de massale terugkeer van Afghaanse vluchtelingen, ook omdat veel van de huizen en infrastructuur in 23 jaar burgeroorlog en interne conflicten zijn vernietigd. In Kaboel, oorspronkelijk gebouwd voor ongeveer 600.000 inwoners, bevinden zich momenteel ruim 2 miljoen mensen. Kaboel wordt door de terugkerende vluchtelingen als de veiligste plaats in Afghanistan beschouwd, vanwege de aanwezigheid van ISAF. Hulporganisaties waarschuwen voor het uitbreken van epidemieën en de toename van ziektes die het gevolg zijn van een verslechterde hygiëne in de stad. Ongeveer 70 procent van de stad is verstoken van energie.²²³

4.2 Opvang binnenlands ontheemden

De schattingen over het huidige aantal ontheemden in Afghanistan lopen uiteen van ongeveer 600.000 tot ruim 900.000. Zij leven verspreid over ontheemdenkampen in het hele land. Met name in de zuidelijke provincies bevinden zich nog veel ontheemden (ongeveer de helft van het totale aantal). Het betreft hier met name Pashtuns die begin 2002 hun woonplaatsen in het noorden zijn ontvlucht als gevolg van geweld jegens hen.²²⁴

In het omstreden ontheemdenkamp Zhare Dasht, 30 kilometer ten westen van Kandahar, bevinden zich momenteel ongeveer 27.000 personen, waarvan de meesten uit het noorden gevluchte Pashtuns zijn. Ook bevinden zich hier personen die als gevolg van de aanhoudende droogte zijn gevlucht. Het kamp is omstreden, omdat het midden in de woestijn ligt, er geen werkgelegenheid is en als gevolg daarvan de mensen in het kamp geheel van hulp afhankelijk zijn. Daarnaast is het kamp gesitueerd in een gebied waar regelmatig schermutselingen tussen krijgsheren plaats vinden.

In de kampen rond Spin Boldak ('Chaman waiting area') bevinden zich nog ongeveer 30.000 ontheemden, waaronder Pashtuns en als gevolg van de droogte gevluchte Kochi's, het nomadenvolk in Afghanistan.

In en rond Herat bevinden zich ongeveer 60.000 ontheemden in de kampen Maslakh, Shaidayee en Minaret. De meeste van hen zijn als gevolg van de droogte

²²² Human Rights Watch, *World report 2003: Asia: Afghanistan*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003.

²²³ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 10 en Reuters, 11 maart 2003.

²²⁴ Zie paragraaf 3.4.3.

gevlucht. De relatieve veiligheid in Herat heeft een aanzuigende werking op vluchtelingen uit andere regio's. Hoewel men zich in deze gebieden aan het geweld in andere provincies kan onttrekken, is dit niet voor iedereen mogelijk. Zonder werk, sociale zekerheid of familie is het moeilijk naar een nieuw gebied te trekken.

In en rond Kaboel zijn tien kleinere kampen gesitueerd, waarin zich ongeveer 4000 ontheemden bevinden.

De situatie in ontheemdenkampen is zorgelijk. De meeste kampen bestaan uit lemen hutjes. De sanitaire voorzieningen zijn over het algemeen slecht en ziektes als diaree en luchtweginfecties komen veelvuldig voor in de overbevolkte kampen.

Ruim 300.000 ontheemden zijn in 2002 met assistentie van UNHCR en IOM naar hun woonplaatsen teruggekeerd. Daarnaast zouden ongeveer een half miljoen ontheemden zonder assistentie naar hun oorspronkelijke woongebieden zijn teruggegaan. UNHCR houdt in zijn planning voor 2003 rekening met de terugkeer van 300.000 ontheemden.

4.3 Opvang in de regio

Pakistan

Volgens UNHCR zouden zich momenteel nog ongeveer 1,8 miljoen Afghanen in Pakistan bevinden. De Pakistanen hebben plannen om alle Afghanen binnen drie jaar naar Afghanistan te laten terugkeren. Daarbij zal intensief worden samengewerkt met de Afghaanse regering en worden gekeken naar de absorptiecapaciteit van Afghanistan. In 2003 zullen naar verwachting 200.000 tot 400.000 Afghanen naar Afghanistan terugkeren. Het totale aantal terugkeerders in 2003 en 2004 is gesteld op 1 miljoen.

Het eerst zullen de circa 240.000 Afghanen moeten terugkeren die zich in de 19 kampen bevinden die na de aanval van de coalitie-eenheden op Afghanistan zijn opgezet. UNHCR wil deze kampen in 2004 sluiten. Ook de terugkeer van Afghanen uit de steden in Pakistan heeft prioriteit. In Islamabad, Rawalpindi en Karachi zijn om die reden in het afgelopen halfjaar verschillende 'opschoningsacties' uitgevoerd, die gepaard gingen met gedwongen uitzettingen. Het moeilijkst zal de terugkeer zijn van Afghanen die zich in een van de oude vluchtelingenkampen bevinden, Afghanistan niet kennen en afhankelijk zijn van de hulpverlening door UNHCR.

UNHCR streeft ernaar het hulpniveau in de oude en nieuwe kampen zo snel mogelijk gelijk te trekken, waardoor onder meer de voedselhulp zal worden

beëindigd. Daarnaast wil UNHCR de assistentie bij de terugreis opschorten om de 'recycling' van vluchtelingen een halt toe te roepen.

De tripartiete overeenkomst tussen Pakistan, Afghanistan en UNHCR met betrekking tot het terugkeerprogramma van de resterende 1,5 miljoen in Pakistan verblijvende Afghanen tussen 2003 en 2006 is op 17 maart 2003 en marge van het High Level Afghanistan Development Forum in Brussel ondertekend.

Ongeveer tien procent van de in Pakistan verblijvende Afghanen zou in aanmerking komen voor een vluchtelingenstatus in Pakistan. Het gaat daarbij om Pashtuns uit het noorden, Hazara's en personen uit de grensregio met Pakistan.

Er zijn ook Afghanen die na oorspronkelijk naar Afghanistan te zijn teruggekeerd, weer naar Pakistan zijn getrokken. Het gaat om een kleine groep van voornamelijk Pashtuns, die zich bij stamgenoten in de 'tribal areas' hebben gevestigd. Naast deze groep zijn er ook Afghanen die in de wintermaanden naar Pakistan (vaak Karachi) trekken vanwege het mildere klimaat. In de zomermaanden gaan zij weer terug naar Afghanistan.

Iran

Sinds de start van het UNHCR terugkeerprogramma in april 2002 zijn er ongeveer 400.000 Afghanen vanuit Iran naar Afghanistan teruggekeerd. Hiermee is het streefcijfer voor het eerste jaar gehaald. Ruim 265.000 keerden terug met behulp van het UNHCR terugkeerprogramma, bij een krappe 135.000 werd de terugkeer gefaciliteerd door de Iraanse autoriteiten. Het is niet bekend hoeveel Afghanen buiten deze programma's om zijn teruggekeerd.

Wegens de veel hogere terugkeercijfers vanuit Pakistan stonden de Iraanse autoriteiten, en met name de BAFIA (Bureau for Aliens and Foreign Immigrants Affairs), in de zomer van 2002 onder grote interne politieke druk om een snellere en grootschaligere terugkeer af te dwingen. In augustus 2002 werd om die reden alle ongedocumenteerde Afghanen aangezegd het land te verlaten. In deze periode zijn er groepen Afghanen, zowel gedocumenteerd als ongedocumenteerd, gearresteerd en gedeporteerd. Tot en met de zomer van 2002 zouden naar schatting 92.000 Afghanen zijn gedeporteerd. Over de periode na de zomer zijn geen cijfers bekend. UNHCR heeft er bezwaar tegen gemaakt dat hen geen gelegenheid werd geboden de Afghanen te screenen, alvorens zij werden uitgezet. Daarop werd overeenstemming bereikt met de Iraanse autoriteiten, dat UNHCR in de toekomst in twee speciale centra Afghanen mag screenen alvorens zij worden uitgezet.

Het streefcijfer voor 2003 is 500.000, dit betreft zowel de door de UNHCR geassisteerde, als de door de Iraanse autoriteiten gefaciliteerde terugkeer. Verwacht wordt dat het gehele terugkeerprogramma 3 tot 4 jaar in beslag zal

nemen, afhankelijk van de situatie in Afghanistan en van de beschikbaarheid van fondsen.

4.4 Activiteiten van internationale organisaties

Het advies van UNHCR van 10 juli 2002 inzake de terugkeer van Afghanen uit niet-buurlanden is onverkort van kracht. Asielzoekers kunnen actief worden voorgelicht over de mogelijkheden voor terugkeer, nu Afghanistan geschikt wordt geacht voor de (vrijwillige) terugkeer van een breed spectrum van Afghanen. Asielaanvragen van Afghanen uit delen van het land waar de veiligheidssituatie reden geeft tot zorg (momenteel met name het noorden en delen van Centraal-Afghanistan) en leden van kwetsbare groepen verdienen nog wel bijzondere aandacht. UNHCR is van mening dat Afghanen die reeds enige soort van status hebben ontvangen in westerse landen, hun status behouden – zeker degenen die op weg zijn naar duurzame integratie. Niet alleen omdat sommigen van hen ook nu nog in Afghanistan te vrezen zouden hebben, maar ook uit het meer algemene oogpunt van internationale ‘burden-sharing’. Het terugkeerproces sluit de noodzaak voor hervestiging in individuele gevallen niet uit.²²⁵

Het wordt voor internationale hulporganisaties de laatste maanden steeds moeilijker in Afghanistan te opereren. Als gevolg van overvallen, schietpartijen, moorden en ontvoeringen zijn zij in veel gebieden niet meer in staat nog langer hulp te bieden.²²⁶ Zo heeft bijvoorbeeld Artsen zonder Grenzen het aantal activiteiten in ontheemdenkampen in het grensgebied tussen Afghanistan en Pakistan moeten verminderen²²⁷ en heeft UNHCR, na een aanval op een konvoi waarbij twee doden vielen, zijn activiteiten in de provincie Nangahar eind januari 2003 tijdelijk opgeschort.²²⁸ Als gevolg van gevechten in het noorden van Afghanistan, hebben de VN eind februari 2003 hun activiteiten in de provincies Faryab, Balkh en Sar-i-Pol tijdelijk gestopt.²²⁹ Op 27 maart 2003 werd in de omgeving van Kandahar een medewerker van het ICRC door onbekenden vermoord. Ten gevolge van dit incident hebben enkele niet bij naam bekende hulporganisaties hun werkzaamheden in de zuidelijke provincies voor onbekende duur opgeschort.²³⁰

²²⁵ UNHCR, *Note on basic considerations regarding returns to Afghanistan from non-neighbouring states* (10 juli 2002).

²²⁶ U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003), blz. 6.

²²⁷ British Agencies Afghanistan Group, *Afghanistan: monthly report* (januari 2003), blz. 2, ANP, 26 februari 2003.

²²⁸ IRIN, 28 januari 2003.

²²⁹ Reuters, 27 februari 2003.

²³⁰ IRIN, 1 april 2003.

4.5 Beleid andere landen

België

België is in februari 2003 weer gestart met het nemen van beslissingen in Afghaanse asielzaken. Daarvoor was sinds december 2001 een beslisstop van kracht. Iedere Afghaanse asielzoeker heeft een brief ontvangen van de Belgische regering, waarin wordt verzocht een nadere toelichting te geven op zijn asielmotief en aan te geven of hij zijn asielaanvraag na de val van het Talibanbewind nog wil voortzetten. 85 procent van de benaderde Afghanen heeft daarop aangegeven door te willen procederen.

België heeft een programma voor Afghanen die vrijwillig willen terugkeren naar Afghanistan. Er is geen sprake van gedwongen terugkeer.

Denemarken

Denemarken is op 19 juni 2002 is weer begonnen met het nemen van beslissingen. De Denen hebben in mei en september 2002 fact-finding missies naar Afghanistan uitgevoerd, waarover rapporten zijn uitgebracht.²³¹

Denemarken kent een vrijwillig terugkeerprogramma voor Afghanen. Als gevolg van beslissingen in Denemarken kunnen afgewezen uitgeprocedeerde Afghaanse asielzoekers ook gedwongen terug worden gestuurd naar Afghanistan.

Duitsland

In Duitsland is sinds november 2001 een beslisstop in Afghaanse asielzaken van kracht.

Duitsland heeft sinds begin 2003 een vrijwillig terugkeerprogramma voor Afghanen. Momenteel wordt gewerkt aan een nationaal terugkeerprogramma voor Afghanen. Het is nog niet duidelijk of onder dit programma ook gedwongen terugkeer mogelijk zal zijn. Voorlopig zal in ieder geval geen gedwongen terugkeer plaatsvinden.

²³¹

Het betreft de rapporten: Deense ministerie van Buitenlandse Zaken, 'Politiske forhold, sikkerhedssituationen og menneskerettighedsforhold I Afghanistan. Rapport fra fact-finding mission til Islamabad og Peshawar, Pakistan og Kabul, Afghanistan 5 – 19 maj 2002' (Kopenhagen juni 2002) en Deense ministerie van Buitenlandse Zaken, 'The political, security and human rights situation in Afghanistan. Report on fact-finding mission to Kabul and Mazar-i-Sharif, Afghanistan and Islamabad, Pakistan. 22 september – 5 oktober 2002' (Kopenhagen oktober 2002).

Frankrijk

Frankrijk heeft ook na de val van het Talibanbewind doorbeslist in Afghaanse asielzaken.

Frankrijk heeft op 28 september 2002 een tripartiete terugkeerovereenkomst afgesloten met Afghanistan en UNHCR. Onder deze overeenkomst is na 1 april 2002 ook gedwongen terugkeer mogelijk. Frankrijk heeft in 2002 een aantal uitgeprocedeerde asielzoekers gedwongen naar Afghanistan verwijderd. De gedwongen terugkeerders werden door de Afghaanse overgangsregering geaccepteerd.

Verenigd Koninkrijk

Het Verenigd Koninkrijk heeft ook na de val van de Taliban doorbeslist in Afghaanse asielzaken.

Het Verenigd Koninkrijk heeft op 12 oktober 2002 een tripartiete terugkeerovereenkomst afgesloten met Afghanistan en UNHCR. Onder deze overeenkomst is na 1 april 2003 ook gedwongen terugkeer mogelijk.

Samenvatting

Bij de Afghaanse regering en de internationale gemeenschap heerst grote bezorgdheid over de veiligheidssituatie, het trage proces van wederopbouw en het langzame tempo van de noodzakelijke hervormingen in Afghanistan. De verbetering van de veiligheidssituatie en het verminderen van de macht van de krijgsheren hebben de hoogste prioriteit voor de overgangsregering.

De veiligheidssituatie in Afghanistan is nog altijd fragiel en instabiel. In Kaboel en omgeving is het, ondanks enkele serieuze incidenten, relatief rustig. Vooral in de rest van Afghanistan blijft de veiligheidssituatie zorgelijk.

De macht van de overgangsregering blijft beperkt tot Kaboel en omgeving. Met name van de aanwezigheid van ISAF in Kaboel gaat een stabiliserende werking uit. Buiten Kaboel heersen de krijgsheren, die hun eigen invloedssferen hebben afgebakend en beschikken over eigen milities en autonome, vaak illegale, inkomstenbronnen. In verschillende gebieden vinden nog altijd schermutselingen plaats tussen de lokale krijgsheren, waarvan ook burgers het slachtoffer worden. Daarnaast is in regio's in het oosten en zuidoosten, alsmede in de provincies grenzend aan de provincie Kaboel sprake van hergroepering van strijders van de Taliban, Al Qaida en aanhangers van krijgsheer Hekmatyar. Regelmatig vinden nog confrontaties plaats tussen strijders van de Taliban en Al Qaida en coalitie-eenheden onder leiding van de Verenigde Staten.

De mensenrechtensituatie in Afghanistan blijft reden geven tot bezorgdheid. In het hele land vinden nog altijd mensenrechtenschendingen plaats. De mensenrechtenschendingen zijn verbonden met, en komen voort uit, de veiligheidssituatie in het land en de verstoorde machtsbalans tussen de centrale regering en de provincies en tussen de regeringsleden onderling. Een belangrijk probleem is dat de overgangsregering niet het monopolie bezit op de bestrijding van geweld en de toepassing van het recht. Daarnaast bevindt Afghanistan zich na 23 jaar van oorlog in een beginstadium van wederopbouw. Instituties als rechtbanken functioneren nog niet of nauwelijks. De omgang tussen mannen en vrouwen wordt nog altijd bepaald door strikte regels en tradities, waarbij uitsluiting van vrouwen de regel is.

Mensenrechten worden in Afghanistan door verschillende partijen en om verschillende redenen geschonden. Het gaat om afrekeningen, wraakacties, (oude) vetes en vijandschappen en de uitschakeling van politieke rivalen.

Er zijn geen aanwijzingen dat de overgangsregering op systematische wijze mensenrechten schendt. President Karzai blijft mensenrechten en goed bestuur promoten. Wel zijn mensenrechten geschonden door enkele organen van de overgangsregering, zoals de veiligheidsdienst, het leger, de politie en aan de regering verbonden lokale commandanten die ook banden hebben met regionale krijgsheren. Het is niet duidelijk in hoeverre de overgangsregering de capaciteit en de politieke wil heeft deze schendingen te onderzoeken en te stoppen. Opgemerkt kan worden dat zowel president Karzai als andere ministers hebben geprobeerd zich te mengen in lokale rivaliteiten om op die manier mensenrechtenschendingen te stoppen.

Personen die openlijk de macht van lokale machthebbers of de (lokale vertegenwoordigers van de) centrale regering binnen en buiten Kaboel bekritisieren of die gezien worden als een mogelijke bedreiging hiervan, hebben op zijn minst intimidatie te vrezen.

De etnische achtergrond heeft in Afghanistan vaak een rol gespeeld bij de strijd om de macht. Als gevolg daarvan zijn veel oorlogen in Afghanistan langs etnische scheidslijnen gevoerd. De ergste mensenrechtenschendingen zijn in het recente verleden gepleegd bij conflicten tussen etnische groeperingen.

Het is niet uitgesloten dat Pashtuns die willen terugkeren naar de noordwestelijke provincies Badghis, Balkh, Faryab, Jowzjan, Samangan en Sar-i-Pol te vrezen hebben voor hun veiligheid.

In centraal Afghanistan kan terugkeer van Hazara-vluchtelingen problemen opleveren, indien ze tot de Akbari-factie van de Hezb-i-Wahdat behoren. Voor hen is het niet altijd veilig om terug te keren. De Akbari-factie heeft voor enige tijd de Taliban gesteund.

Vrouwen en meisjes in Afghanistan hebben van de zijde van conservatieve groeperingen te vrezen voor bedreigingen en geweld, met name op het platteland. Als gevolg daarvan zijn zij niet in staat volledig deel te nemen aan het publieke leven in Afghanistan.

Met meer dan vier miljoen vluchtelingen vormden de Afghanen begin 2002 de grootste vluchtelingenpopulatie van de wereld. Na de val van het Talibanbewind zijn vanaf eind 2001 vele honderdduizenden Afghanen vanuit de gehele wereld, maar met name vanuit Pakistan en Iran, naar Afghanistan teruggekeerd. In Afghanistan bevinden zich nog tussen de 600.000 en ruim 900.000 ontheemden.

Literatuur

Amnesty International, *Police reconstruction essential for the protection of human rights* (Kaboel, 12 maart 2003)

British Agencies Afghanistan Group (BAAG), *Afghanistan: monthly review* (december 2002)

British Agencies Afghanistan Group (BAAG), *Afghanistan: monthly review* (januari 2003)

Deense ministerie van Buitenlandse Zaken, 'The political, security and human rights situation in Afghanistan. Report on fact-finding mission to Kabul and Mazar-i-Sharif, Afghanistan and Islamabad, Pakistan, 22 september – 5 oktober 2002' (Kopenhagen oktober 2002)

Economist Intelligence Unit, *Country Report Afghanistan* (november 2002)

Human Rights Watch, *Paying for the Taliban's crimes: abuses against ethnic Pashtuns in northern Afghanistan* (9 april 2002)

Human Rights Watch briefing paper, *On the principle: insecurity in northern Afghanistan* (juni 2002)

Human Rights Watch, *'All our hopes are crushed': violence and repression in Western Afghanistan* (november 2002)

Human Rights Watch, *'We want to live as humans': repression of women and girls in Western Afghanistan* (december 2002)

Human Rights Watch, *World Report 2003: Asia: Afghanistan*, www.hrw.org, geraadpleegd op 5 februari 2003

Institute for War and Peace reporting, *Afghan recovery report* (10 januari 2003)

International Crisis Group (ICG), *Afghanistan: judicial reform and transitional justice* (28 januari 2003)

Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 90/2002* (Kaboel, 3 november 2002)

Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Special report on Kabul Jail women's section No 5/2003* (Kaboel, 2 februari 2003)

Office of the EU Special Representative for Afghanistan, *Human Rights report No. 9/2003* (Kaboel, 25 maart 2003)

Rashid, A., 'America's new strategy', in: *Far Eastern Economic Review* (12 december 2002)

Troy, K., 'Life and death with warlords', in: *Far Eastern Economic Review* (12 december 2002)

United Nations General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan* (A/57/309, 13 augustus 2002)

United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/487, 21 oktober 2002)

United Nations General Assembly, *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security* (A/57/762, 18 maart 2003)

United Nations Economic and Social Council, *The situation of women and girls in Afghanistan* (E/CN.6/2003/4, 23 januari 2003)

U.S. Department of State, *International Religious Freedom Report 2002: Afghanistan* (Washington, 7 oktober 2002)

U.S. Department of State, *Country reports on human rights practices 2002: Afghanistan* (Washington, 31 maart 2003)

Vogelsang, W., *Afghanistan, een geschiedenis* (Amsterdam 2002)

Bijlage(n)

I Samenstelling van de overgangsregering en andere belangrijke posten

Overgangsregering

Functie	Naam	Etniciteit
President	Hamid Karzai	Pashtun
Vice-president Ministerie van Defensie	Mohammad Qassem Fahim	Tadzjiek
Vice-president	Karim Khalili	Hazara
Vice-president	Amin Arsala	Pashtun
Vice-president	Shahraninb	Niet bekend
Vice-president	Abdullah Ali ²³²	Niet bekend
Ministerie van Binnenlandse Zaken	Ali Ahmad Jalali	Pashtun
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Abdullah Abdullah	Tadzjiek
Ministerie van Economische Zaken en Financiën	Ashraf Ghani	Pashtun
Ministerie van Planning	Haji Mohammad Mohaqqueq	Hazara
Ministerie van Communicatie	Masoum Stanikzai	Pashtun
Ministerie van Volksgezondheid	Suhaila Siddiqi	Pashtun
Ministerie van Onderwijs	Mohammad Yunus Qanooni	Tadzjiek
Ministerie van Wederopbouw	Mohammad Amin Farhang	Pashtun
Ministerie van Publieke Werken	Abdullah Ali	Niet bekend
Ministerie van Landbouw	Seyyed Hussein Anwari	Seyyed
Ministerie van Vrouwenzaken	Habiba Sarabi	Hazara
Ministerie van Grenszaken	Mohammad Arif Noorzai	Pashtun
Ministerie van Handel	Seyyed Mustafa Kazemi	Seyyed
Ministerie van Luchttransport en Toerisme	Mir Wais Sadeq ²³³	Tadzjiek

²³²

Opvolger van de op 6 juli 2002 vermoorde Haji Abdul Qadir.

Ministerie van Kleinschalige Industrie	Alim Razim	Oezbeek
Ministerie van Vluchtelingen	Enayatullah Nazeri	Tadzjiek
Ministerie van Mijnen en Industrie	Vacant ²³⁴	
Ministerie van Justitie	Abbas Karimi	Oezbeek
Ministerie van Informatie & Cultuur	Seyyed Makhdoom Raheen	Seyyed
Ministerie van Hajj ²³⁵ en Moskeeën	Mohammad Amin Nasiryar	Pashtun
Ministerie van Stedelijke Zaken	Mohammad Yousuf Pashtun	Pashtun
Ministerie van Arbeid & Sociale Zaken	Noor Mohammad Ahmed Qarqeen	Turkmeen
Ministerie van Water en Elektriciteit	Ahmed Shakar Kargar	Oezbeek
Ministerie van Irrigatie en Milieu	Yousuf Nuristani	Nuristani
Ministerie van Martelaren & Invaliden	Abdullah Wardak	Pashtun
Ministerie van Hoger Onderwijs	Sharif Faez	Tadzjiek
Ministerie van Transport	Syed Ali Jawed	Seyyed
Ministerie van Rurale Ontwikkeling	Hanif Atmar	Pashtun

Regeringsadviseurs

Functie	Naam	Etniciteit
Niet bekend	Mohammad Yahyaa	Niet bekend
Niet bekend	Maroofi	Niet bekend
Niet bekend	Shahzadeh Massoud	Niet bekend
Niet bekend	Dr Qassem Fazili	Niet bekend
Niet bekend	Mauwlawi Muhialludin	Niet bekend
Niet bekend	Assadullah Waffa	Niet bekend
Niet bekend	Nader Ali Mahdawi	Niet bekend
Niet bekend	Mohammad Alem Rasekh	Niet bekend

²³³ Zoon van Ismael Khan.

²³⁴ Er is nog geen opvolger voor de op 24 februari 2003 verongelukte Juma Mohammad Mohammadi.

²³⁵ De Islamitische bedevaart naar Mekka.

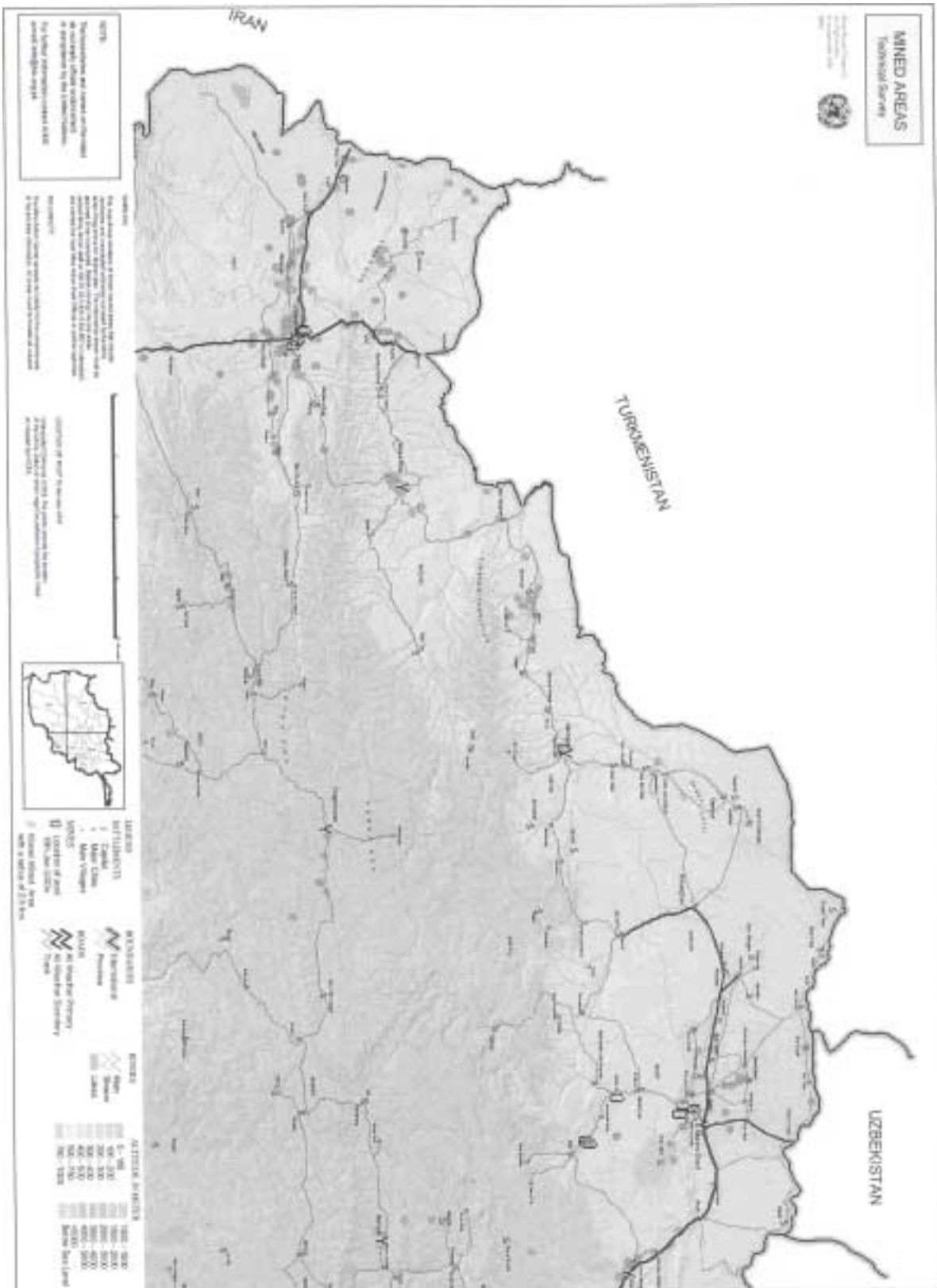
Niet bekend	Qazi (rechter) Raz Mohammad Dalili	Niet bekend
Niet bekend	Shahbaz Ahmadzai	Niet bekend
Niet bekend	Mauwlawi Sidighullah	Niet bekend
Niet bekend	Mohammad Kabir	Niet bekend
Niet bekend	Marzban	Niet bekend
Niet bekend	Sar Moaqeq Zalmai	Niet bekend
Niet bekend	Haiwadmal	Niet bekend
Niet bekend	Ahmanullah Haiderzadeh	Niet bekend
Godsdienstige zaken	Mauwlawi Mohammad Hanif Balkhi	Niet bekend
Coördinator	Mohammad Ibrahim	Niet bekend
Interne nationale veiligheid	Younus Qanooni	Tadzjiek
Nationale veiligheid	Zalmai Rassoul	Niet bekend

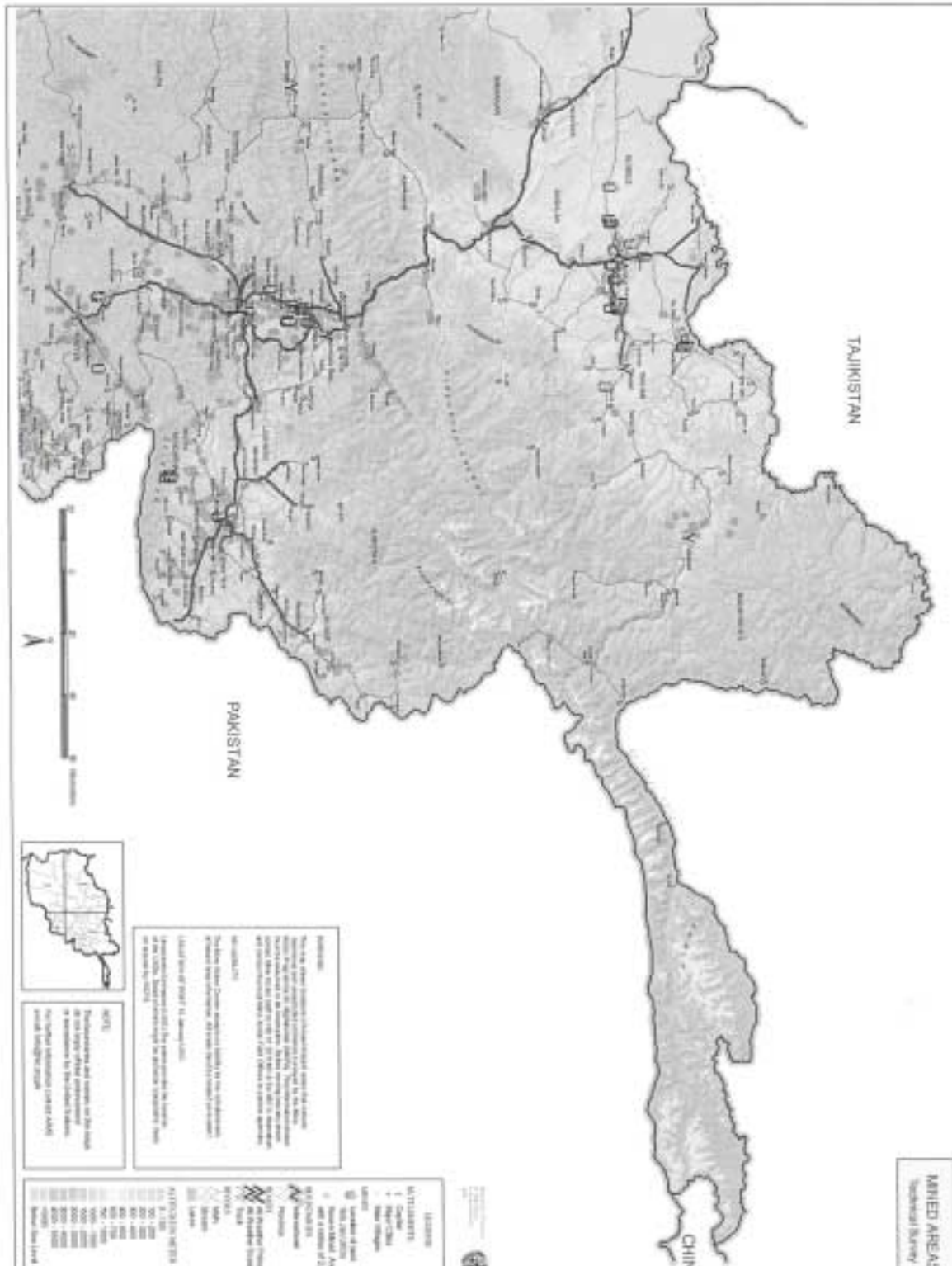
Gouverneurs

Provincie	Gouverneur	Etniciteit
Badakhsan	Sayed Mohammad Amin	Tadzjiek
Badghis	Gul Mohammed Arifi	Tadzjiek
Baghlan	Sayed Mohammed Omar	Pashtun
Balkh	M. Ishaq Rahgozar	Tadzjiek
Bamian	Abdul Rahim Ali Yaarzada	Hazara
Farah	Abdul Haj Niemati	Pashtun
Faryab	Mohammed Saleh Zari	Oezbeek
Ghazni	Haj Asadullah Khaled	Pashtun
Ghowr	Mohammed Ibramin Malekzad	Tadzjiek
Helmand	Mullah Shir Mohammad	Pashtun
Herat	Ismael Khan	Tadzjiek
Jowzjan	Sayd Hasan Haschimi	Oezbeek
Kabul	Mullah Taj Mohammed	Tadzjiek
Kandahar	Gul Agha Shirzai	Pashtun
Kapisa	Sayed Mohammad Haqbin	Tadzjiek
Khost	Abdul Hakim Taniwal	Pashtun
Konar	Sayed Mohammad Yussuf	Seyyed
Kunduz	Abdullah Latif	Oezbeek
Laghman	M. Ibrahim Baabakar Khil	Pashtun

Lowgar	Abdul Malek	Tadzjiek
Nangarhar	Haji Din Mohammad	Pashtun
Nimroz	Abdul Karim Barahwi	Baluchi
Nuristan	Abdullah Sargul	Tadzjiek
Paktia	Qazi Raz Mohammad Dalili	Pashtun
Paktika	Mohammed Ali Jallalai	Pashtun
Parwan	Mohammed Aman	Tadzjiek
Samangan	Sayd Iqbal Munib	Seyyed
Sar-e-Pol	Taj Mohammed Kohi	niet bekend
Takhar	Sayd Ikramuddin	Tadzjiek
Urugzan	Jan Mohammad Muhammadi	Pashtun
Wardak	Alhay Sebghatullah / Saytullah	Pashtun
Zabul	Hamidullah Khan	Pashtun

II Gebieden met mijnen in Afghanistan (bron: Mine action Programme for Afghanistan in samenwerking met AIMS)

III Terugkeer per provincie naar etniciteit in 2002 (bron : UNHCR)

IV Terugkeer per provincie in 2003 (bron : UNHCR)

